

འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལྗན་རིགས་སྤྱི་བཙའ་ཁྲིམས་ ༢༠༢༢ ཅན་མ།

Biodiversity Act of Bhutan 2022

འབྲུག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ལྷན་ཁང་།
PARLIAMENT OF BHUTAN

ཚོགས་དཔོན།

ཡེས་མི་༧ / ༣༣༦༩

སྤྱི་ཚེས་ ༢༥.༠༢.༢༠༢༢ ལྷ།

༣ མི་རྒྱུ་མོ་ནམ་དང་ནགས་ཚལ་ལྷན་ཁག་གི་སློན་པོ་མཚོགས་ལུ། དོན་འབྲས་ འདི་ནི། འབྲུག་གི་སྤྱི་ཚོགས་གསུམ་པའི་
ཚོགས་ཐངས་ ༡ པའི་ནང་ལས་ ཆ་འཛོག་གྲུབ་ཡོད་པའི་ འབྲུག་གི་སྤྱི་ཚོགས་སྤྱི་ལོ་བཅའ་ཁྲིམས་ ༢༠༢༢ ཚན་མ་དེ་
འབྲུག་རྒྱལ་པོ་མཚོགས་གི་ཞབས་ལས་ གནམ་ལོ་རྒྱུ་ལྷན་ལོ་ ཟླ་ ༥ པའི་ཚེས་ ༡༧ ལུ་ལུ་ལུ་ ལྷི་ལོ་ ༢༠༢༢ ཟླ་ ༡ པའི་
ཚེས་ ༡༥ ལུ་ བཀའ་ཐོལ་གནང་ཡོད་པ་བཞིན་དུ་ དེར་ལྷན་ཁག་གི་རྟོངས་ལས་ བསྐྱར་སྤོང་རྒྱལ་མཐུན་མཛད་དགོས་བཅས།
ཞེས་རང་ལུགས་གནམ་ལོ་རྒྱུ་ལྷན་ལོ་ ཟླ་ ༥ པའི་ཚེས་ ༢༧ ལུ།

(Handwritten signature)
(དབང་ལྷུག་རྣམ་རྒྱལ་)

འདམ་

༡. དག་ཤོས་མངའ་བདག་རྒྱལ་གཞིམ་མཚོགས་ལུ་ ལྷན་སློན།
༢. གཞུང་སློང་དབུ་ཁྲིད་པ་ མི་རྒྱུ་མོ་ལྷན་ཚེན་མཚོགས་ལུ་ ལྷན་འབུལ།
༣. དང་ཁྲིམས་ལྷན་སྤེའི་དབུ་ཁྲིད་པ་ མི་རྒྱུ་མོ་སྤྱི་ཚོགས་པོ་མཚོགས་ལུ་ ལྷན་འབུལ།
༤. འབྲུག་གི་རྒྱལ་ཡོངས་ཚོགས་སྤེའི་ མི་རྒྱུ་མོ་འཛིན་མཚོགས་ལུ་ ལྷན་འབུལ།
༥. ལྷན་གཞུང་མི་རྒྱུ་མོ་ཡོངས་ལུ་ ལྷན་འབུལ།
༦. མི་རྒྱུ་མོ་སྤྱི་ཚོགས་འགོ་ཁྲིད་པ་མཚོགས་ལུ་ ལྷན་འབུལ།
༧. ལྷན་གཞུང་དབུ་ཁྲིད་ལུ་ལྷན་ལུ།
༨. མོ་ནམ་དང་ནགས་ཚལ་ལྷན་ཁག་གི་དབུ་ཁྲིད་ལུ་ དང་ལེན་བྱ་ཚེད།

མཚན་བརྗོད།

སྐྱེན་སྲོངས་སུམ་ཅེན་ཞིང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ནང།
ཞིང་ནས་འཕོས་པའི་དབང་ཕྱུག་བརྒྱད་འཛིན་འོག།
དཔལ་ལྷན་འབྲུག་པའི་བྱ་བརྒྱད་འབངས་འཁོར་རྣམས།
བསོད་ནམས་འབྲུམ་ལྷན་དགའ་སྦྱིད་ལོངས་སྤྱོད་ངོམས།

སྟོན་ལ་གངས་ཅི་ཅན་རྣམས་ཁ་བས་བསྐྱོར།
བར་ལ་མ་ཚོས་ལོ་ཐོག་སྟོན་ཤིང་གང།
སྐད་ལ་ཚུ་ཆེན་གཙང་ཚུའི་འུར་སྐྱ་ཆེ།
རང་བཞིན་མཛེས་པའི་ངོ་རྟོགས་འབྲུག་ལུ་ཡོད།

འོར་བུ་སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྐྱེ་ཐོན་ཁུངས་དེ།
བྱིན་ཅན་འབྲུག་གི་ས་ཁོངས་ཡོངས་ལ་བྱབ།
རིགས་རྒྱུན་ཏིལ་འབྲུ་ཙམ་ཡང་མ་ཉམས་པར།
ཡུན་བརྟན་ཉམས་སྲུང་གཙོ་རིམ་ཐབས་ཤེས་སྦྱིང།

འབྲུག་ལུ་སྐྱེ་ལྷན་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་འབྲེལ།
རིགས་སྐྱེ་རིགས་སྐྱེལ་ཐོབ་དབང་སྲུང་སྦྱོབ་དེ།
འབྲུག་དང་འབྲུག་མི་རྣམས་ཀྱི་ལེ་སན་དམིགས།
འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྐྱེའི་བཅའ་ཁྲིམས་སྐྱེལ།

Table of Contents

Preamble	1
CHAPTER 1	2
PRELIMINARY	2
Title	2
Commencement	2
Extent	2
Repeal	2
Application	2
Objects.....	4
CHAPTER 2	5
INSTITUTIONAL ARRANGEMENT	5
Competent National Authority	5
Functions of Competent National Authority	5
Session	6
National Focal Point	6
Functions of the National Focal Point	6
CHAPTER 3	8
CONSERVATION AND SUSTAINABLE USE	8
Conservation and Sustainable Use	8
Providers of Genetic Resources	10
Restricted Genetic Resources	11
CHAPTER 4	11
A SUI GENERIS SYSTEM FOR THE PROTECTION OF PLANT VARIETIES	11
Conditions for Protection	11
Novelty	12
Distinctness	12
Biodiversity Act of Bhutan 2022	1

དཀར་ཆག།

ངོ་སྤྲོད།	༡
ལེའུ་ ༡ པ། སློན་བཟོད།	༢
མཚན་གནས།	༢
ལྷན་ཚད།	༢
ཆ་མེད།	༢
སྦྱོར་འཇུག།	༢
དམིགས་ལུལ།	༤
ལེའུ་ ༢ པ། གཙུག་སྡེའི་སྤྲིལ་ཆ།	༥
རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན།	༥
རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་ལྷ་འགན།	༥
ཚོགས་ཐབས།	༦
རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན།	༦
རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱི་ལྷ་འགན།	༦
ལེའུ་ ༣ པ། ཉམས་སྲུང་དང་ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྦྱོད་མི།	༧
ཉམས་སྲུང་དང་ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྦྱོད་མི།	༧
རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་སྦྱོད་མི།	༡༠
བཀག་དམ་ཅན་གྱི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས།	༡༡
ལེའུ་ ༤ པ། སྤོ་ཤིང་རིགས་སྣ་གི་སྲུང་སྦྱོབ་དོན་ལུ་སྲུང་ཇ་ནེ་རིམ་ལམ་ལུགས།	༡༡
སྲུང་སྦྱོབ་གྱི་གནད་དོན།	༡༡
གསར་ཐོན།	༡༢
ངོ་རྟོགས་མཛོན་གསལ་ཅན་གྱི་རང་བཞིན།	༡༢

Uniformity	12
Stability	12
Identifiability	13
Certificate of Origin	13
Rights Conferred	13
Acts requiring the Rights Holder’s Authorization	14
Exceptions to the Rights Conferred	14
Farmers’ Rights	14
Breeder’s Exemptions	14
Duration of the Rights	15
Exhaustion of the Rights	15
Compulsory Licenses	15
Other requirements for Granting Compulsory License	16
Derogation from Exceptions	16
Application for Protection	17
Examination	17
Denomination	17
Interface with Seed Certification System	17
Interface with Patent Law	18
Nullity of Breeder’s Right	18
Cancellation of Breeder’s Right	18
CHAPTER 5	19
ACCESS TO GENETIC RESOURCES	19
Access to Genetic Resources	19
Access Proposal	19

རིགས་མཚུངས།	༡༢
འགྱུར་མེད།	༡༢
དོན་གསུང་དབྱེ་བ་དོན་བཟུང།	༡༩
འབྲུང་ཁུངས་ཀྱི་ལག་ཁྲིམ།	༡༩
ཐོབ་དབང་གནང་བ།	༡༩
ཐོབ་དབང་འཆང་མི་གི་གནང་བ་དགོ་པའི་བྱ་སྐོ།	༡༩
ཐོབ་དབང་གནང་བ་ལས་ཡངས་ཆག།	༡༩
ཞིང་པའི་ཐོབ་དབང།	༡༩
རིགས་སྐྱེལ་མིའི་གོངས་ཡངས་ཚུ།	༡༩
ཐོབ་དབང་གི་དུས་ལུན།	༡༥
ཐོབ་དབང་རྗེས་པ།	༡༥
དེས་དགོས་ཚོག་ཐམ།	༡༥
དེས་དགོས་ཚོག་ཐམ་གནང་ནིའི་དོན་ལུ་དགོས་མཁོ་གཞན།	༡༥
ཡངས་ཆག་ལས་འགལ་བ།	༡༥
སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་དོན་ལུ་ལུ་ཡིག།	༡༧
བརྟག་ཞིབ།	༡༧
མིང་བཏགས།	༡༧
སོན་རིགས་ལག་ཁྲིམ་ལས་ལུགས་ཀྱི་འབྲེལ་མཚམས།	༡༧
དཔེ་གསུང་ཁྲིམས་དབང་གི་འབྲེལ་མཚམས།	༡༨
རིགས་སྐྱེལ་མི་ཚུ་གི་ཐོབ་དབང་ཆ་གནས་མེད་པ།	༡༨
རིགས་སྐྱེལ་མི་གི་དབང་ཆ་མེད་བཏང་བ།	༡༨
ལེའུ་ ༥ པ། རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད།	༡༩
རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད།	༡༩
ཐོབ་སྤྱོད་གོས་འཆང།	༡༩

Prior Informed Consent	20
Relationship to Other Permits	21
Scoping Agreement and Access and Benefit Sharing Agreement	21
General Procedure	21
Scoping Agreement	22
Access and Benefit Sharing Agreement	23
Certificate of Compliance	24
Material Transfer Agreement	24
Access to Plant Genetic Resources for Food and Agriculture	25
Standard Material Transfer Agreement	26
Sample Transfer Certificate	26
CHAPTER 6	27
ACCESS TO TRADITIONAL KNOWLEDGE ASSOCIATED WITH GENETIC RESOURCES	27
Documentation, Preservation and Protection	27
Community Protocol	28
Providers of Traditional Knowledge Associated with Genetic Resources	28
Access to Traditional Knowledge Associated with Genetic Resources	29
CHAPTER 7	29
FAIR AND EQUITABLE SHARING OF BENEFITS	29
Intellectual Property Rights	30
CHAPTER 8	31
BHUTAN ACCESS AND BENEFIT SHARING FUND	31
Bhutan Access and Benefit Sharing Fund	31
Purpose of the Fund	32
Contributions to the Fund	32
Accounts and Audit	33

སྤྲོད་བཅའ་སྤྲོད་གནང་བ།	༢༠
ཚོག་ཐམ་གཞན་དང་འབྲེལ་བ།	༢༡
སྲོན་དཔུང་གན་རྒྱ་དང་ ཐོབ་སྦྱོང་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ།	༢༡
སྦྱིར་བཏང་བྱ་རིམ།	༢༡
སྲོན་དཔུང་གན་རྒྱ།	༢༢
ཐོབ་སྦྱོང་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ།	༢༣
གནས་པའི་ལག་ཁྱེར།	༢༤
རྒྱ་ཆ་སློབ་བཤུད་གན་རྒྱ།	༢༤
བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་དོན་ལུ་ སྤྲོ་ཤིང་གི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཐོབ་སྦྱོང།	༢༥
གནས་ཚད་ཅན་གྱི་རྒྱ་ཆ་སློབ་བཤུད་ཀྱི་གན་རྒྱ།	༢༤
དཔེ་ཚད་སློབ་བཤུད་ལག་ཁྱེར།	༢༤
ལེའུ་ ༤ པ། སྤར་སློལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་རྒྱ་གི་ཐོབ་སྦྱོང།	༢༥
ཡིག་ཐོག་བཀོད་ནི་དང་ མི་ཉམས་རྒྱན་སྦྱོང་དེལས་ཉེན་སྲུང།	༢༥
མི་སྤྲེའི་བྱ་རིམ།	༢༦
སྤར་སློལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་རྒྱ་སྦྱོང་མི།	༢༦
སྤར་སློལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་རྒྱ་གི་ཐོབ་སྦྱོང།	༢༧
རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་དང་འབྲེལ་བའི་སྤར་སློལ་ཤེས་ཡོན་གྱི་དོན་ལུ་ ཐོབ་སྦྱོང་དང་ལེ་ཕན་	
བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ།	༢༧
ལེའུ་ ༥ པ། འང་མཉམ་དང་སྦྱི་སྦྱོམས་གྱི་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའ།	༢༧
སློབ་རིག་རྒྱ་དངོས་ཀྱི་ཐོབ་དབང།	༢༠
ལེའུ་ ༦ པ། འབྲུག་གི་ཐོབ་སྦྱོང་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ།	༢༡
འབྲུག་གི་ཐོབ་སྦྱོང་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ།	༢༡
མ་དངུལ་གྱི་དགོས་དོན།	༢༢
མ་དངུལ་ལུ་ཕན་གྲོགས།	༢༢
རྩིས་ཁྲ་དང་རྩིས་ཞིབ།	༢༣

CHAPTER 9	33
REGISTRY, RECORDS AND DISPOSAL	33
Registry	33
Records	33
Disposal of a Genetic Resources	34
CHAPTER 10	34
MONITORING AND ENFORCEMENT	34
Enforcement Officers	34
Confidentiality	35
Monitoring and Tracking	35
Power of Investigation	35
Access to Digital Data	36
Power to Stop, Search and Seize Conveyances	36
Power to enter, search and seize	37
CHAPTER 11	37
OFFENCES AND PENALTIES	37
Illegal Access to Genetic Resources or Associated Traditional Knowledge...	37
Unauthorized Transfer of Research Results	38
Non deposition of sample and specimen of biological resources	38
CHAPTER 12	39
MISCELLANEOUS	39
Foreign Direct Investment	39
Protection from Liability	39
Power to Make Rules	39
Amendment	39
Authoritative Text	40
Definitions	40

ལེའུ་ ༩ པ། ཐོ་དེབ་འཛིན་ཐོ་དང་མཚུག་བསྐྱེལ།	33
ཐོ་དེབ།	33
འཛིན་ཐོ།	33
རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་མཚུག་བསྐྱེལ་གཏང་བཅངས།	34
ལེའུ་ 10 པ། བསྟར་སྦྱོང་གི་དབང་ཚད།	34
བསྟར་སྦྱོང་འགོ་དཔོན།	34
གསང་བའི་གནས་ལུགས།	34
ལྷ་རྟོག་དང་ལུལ་འཚོལ།	34
ཞིབ་དཔྱད་གི་དབང་ཚད།	34
ཨང་གནས་ཅན་གྱི་ཡིག་ཚའི་ཐོབ་སྦྱོང།	36
སྦྱེལ་འབྲེན་བཀག་ཅི་བཅན་འཚོལ་དང་བཅན་ལེན་འབད་ཅིའི་དབང་ཚད།	36
འཚུལ་བ་དང་བཅན་འཚོལ་དེལས་བཅན་ལེན་གྱི་དབང་ཚད།	37
ལེའུ་ 11 པ། གཞོན་འགོལ་དང་ཉེས་བྱ།	37
རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཡང་ན་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤར་སྒོལ་ཤེས་ཡོན་གྱི་ཁྲིམས་འགལ་ཐོབ་སྦྱོང།	37
གནང་བ་མེད་པའི་ཞིབ་འཚོལ་གྲུབ་འབྲས་རྩོམ་བཤུན།	38
སྦྱེ་ལྡན་ཐོན་ཁུངས་རྩོམ་གི་དཔེ་དང་དཔེ་ཚད་མ་སྦྱོང་མི།	38
ལེའུ་ 12 པ། ལྷ་ཚོགས།	39
ཕྱིའི་མ་ཙུ་གཞི་བཅུགས།	39
འགན་ཁིལས་ཉེན་སྦྱོབ།	39
བཅའ་ཡིག་བཟོ་ཅིའི་དབང་ཚད།	39
འཕྲི་སྒོན།	39
ཚོག་དོན་གྱི་དབང་ཚད།	40
ངས་ཚོག།	40

Preamble

Whereas, in keeping with the constitutional rights vested in the state over natural resources, minerals, rivers, lakes, and forests which shall be regulated by law and the duty of the Government to secure ecologically balanced sustainable development, while promoting justifiable economic and social development;

Whereas, recognizing the importance of rich biological diversity which has been protected by the wise and far-sighted leaderships, Bhutanese traditional beliefs, socio-cultural outlook, and the overarching development philosophy of Gross National Happiness;

Whereas, to secure economic value of Bhutan's biological and genetic resources for national development and biodiversity conservation through sustainable use of biological and genetic resources, in research and development of products, compounds, and substances that have medicinal, industrial, agricultural, and other applications;

Whereas, recognizing the importance of regulating access to and utilization of genetic resources and traditional knowledge associated with biological resources;

Whereas, being the party to the Convention on Biological Diversity (CBD), the Nagoya Protocol on Access to Genetic Resources and the Fair and Equitable Sharing of Benefits Arising from their Utilization and the International Treaty on the Plant Genetic Resources for Food and Agriculture (ITPGRFA).

The Parliament of the Kingdom of Bhutan hereby enacts as follows:

དོན་མཛད།

དེ་ཡང་ ཕ་ཁྲིམས་ཆེན་མོ་གིས་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་གནང་མི་ རང་བཞིན་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་ ས་གཏེར་ གཙང་ཚུ་
མཚོ་ དེ་ལས་ནགས་ཚལ་ཚུ་གི་ཐོབ་དབང་ཁྲིམས་གྱི་ཚད་འཛིན་འབད་ཡོད་མི་འདི་ གཞུང་གིས་ཁྲུངས་
ལཱ་གྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་ མི་སྡེ་ཤོང་འཕེལ་གཏང་བའི་སྐབས་ རྒྱུ་ལཱ་གནས་སྤངས་ཚད་སྟོམས་ལུ་
བརྟན་གོང་འཕེལ་བཙུན་ཐབས་བཟོ་ནི་གི་འགན་འཁུར་དང་འབྲེལ་ཏེ།

དེ་ཡང་ ཤེས་རབ་དང་ལཱ་པའི་མཁུན་རྒྱ་ཚན་གྱི་མི་དབང་རིམ་བྱོན་ཚུ་དང་ འབྲུག་མིའི་སྲུང་སྲོལ་གྱི་
ཡིད་ཆེས་དང་ མི་སྡེ་ཤོང་སྲོལ་གྱི་བལྟ་ལུགས་དང་ གལ་གནད་ཚན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་གོང་འཕེལ་གྱི་ལཱ་བ་
རྒྱལ་ཡོངས་དགའ་སྐྱིད་དཔལ་འཛོམས་ཚུ་གིས་ ཉེན་སྲུང་འབད་དེ་ཡོད་མི་ འབྱོར་ཆེད་སྐྱེ་ལཱ་རིགས་སྣ་
ཚུ་ རོས་འཛིན་འབད་དེ།

དེ་ཡང་ འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལཱ་དང་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ལས་བརྟེན་པའི་ དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཕན་ཁུངས་
རྒྱལ་ཡོངས་གོང་འཕེལ་གྱི་དོན་ལུ་དང་ རྒྱུ་ལཱ་དང་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ལུ་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྤྱོད་
དེ་ རྒྱུ་ལཱ་རིགས་སྣ་ཉམས་སྤངས་འབད་དེ་ སྤོང་དང་ བཟོ་བྱ་ སོ་ནམ་ གཞན་ལག་ལེན་གྱི་རྣམས་དང་
ཐོན་སྐྱེད་ དེ་ལས་ རྒྱ་རྣམས་ཚུ་ ཞིབ་འཚོལ་དང་གོང་འཕེལ་གྱི་དོན་ལུ་བཙུན་ཐབས་བཟོ་སྟེ།

དེ་ཡང་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་དང་ རྒྱུ་ལཱ་ཐོན་ཁུངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་
ཐོབ་སྤྱོད་དང་བཀོལ་སྤྱོད་ཚད་འཛིན་འབད་ནི་འདི་ གལ་ཆེམ་རོས་འཛིན་འབད་དེ།

དེ་ཡང་ རྒྱུ་ལཱ་རིགས་སྣའི་མཐུན་ཤོས་དང་ བཀོལ་དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་གྱི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་
ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་འདྲ་མཉམ་དང་ རྒྱུ་སྟོམས་གྱི་ཁེ་ཕན་བཀོ་
བཤའ་དང་ རྒྱལ་སྤྱི་བཟང་འཕུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་སྡེ་ཤོང་ཆེད་ཡིག་ནང་ ཕ་
ཕན་ཡིན་ལས།

འབྲུག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱིས་གཤམ་གསལ་ལཱ་རྩེ་ཆ་འཛིན་མཛད་གྲུབ།

CHAPTER 1

PRELIMINARY

Title

1. This Act is the Biodiversity Act of Bhutan 2022.

Commencement

2. This Act comes into force on the 17th Day of the 5th Month of the Water Male Tiger Year of the Bhutanese Calendar corresponding to the 15th Day of July 2022.

Extent

3. This Act extends to the whole of the kingdom of Bhutan.

Repeal

4. This Act hereby repeals the Biodiversity Act of Bhutan 2003 and subsidiary legislations framed and adopted thereunder, and section 73 of the National Environment Protection Act of Bhutan 2007.

Application

5. This Act shall promote conservation and sustainable use of biological resources and applies to access to or utilization of genetic resources or its derivatives from Bhutan, whether they are accessed in-situ or ex-situ.
6. This Act applies to access to, and utilization of traditional knowledge associated with biological resources of Bhutan.

ལེབ་ ༡ པ། སྒྲིབ་བརྗོད།

མཚན་གནས།

༡. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་ འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལྗན་རིགས་སྤེལ་བཅའ་ཁྲིམས་ ༢༠༢༢ ཅན་མ་ཡིན།

འགོ་འཇུག་སྒྲ་ཚེས།

༢. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་ རང་ལུགས་གནམ་ལོ་རྒྱུ་སྤྲུལ་ལོ་ ཟླ་ ༥ པའི་ཚེས་ ༡༧ ལུངས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༢༢ ཟླ་ ༧ པའི་ཚེས་ ༡༥ ལས་འགོ་བཟུང་སྟེ་ བསྟར་སྤོང་འབད་དགོ།

ལུབ་ཚན།

༣. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་ འབྲུག་གི་ས་ཁྱོན་ཡོངས་ལུ་ ལུབ་ཚན་ཡོད་པ་ཡིན།

ཆ་མེད།

༤. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་ སྐྱེ་ལྗན་རིགས་སྤེལ་བཅའ་ཁྲིམས་ ༢༠༠༣ ཅན་མ་དང་ དེའི་འོག་ལུ་
ཡན་ལག་གི་ཁྲིམས་བཟོ་ཡོད་མི་དང་ ཆ་འཛོག་གྲུབ་མི་ དེ་ལས་ འབྲུག་གི་རྒྱལ་ཡོངས་མཐའ་
འཁོར་སྤུང་སྐྱབ་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ ༢༠༠༧ ཅན་མའི་དོན་ཚན་ ༧༣ པ་རྒྱུ་ཆ་མེད་བཏང་མ་ཡིན།

སྤྱིར་འཇུག

༥. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་ སྐྱེ་ལྗན་རིགས་སྤེལ་བཅའ་ཁྲིམས་ ༡༩༩༩ ཅན་མ་གྱི་དང་
ལུམ་བཟུན་ཐོག་ལུ་སྤོང་ནི་དང་ འབྲུག་གི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ལུངས་ ཡང་ན་ དེའི་འབྲུང་རྒྱུ་རྒྱ་
རང་བཞིན་ས་ཁོངས་ལས་ ཡང་ན་ རང་བཞིན་ས་ཁོངས་མེན་མི་ལས་ཐོབ་སྤོང་ ཡང་ན་ བཀོལ་
སྤོང་འབད་ནི་ལུ་འཇུག།

༦. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་ འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལྗན་ཐོན་ལུངས་རྒྱ་དང་འབྲེལ་བའི་སྤུང་སྤོང་ལུ་ཡོན་ཀྱི་
གོ་སྐབས་ལེན་ནི་དང་ ལག་ལེན་འབབ་ནི་ལུ་འཇུག་དགོ།

Provided that the Act does not apply to the use, sharing, and exchange of traditional knowledge within and between local communities as part of its customary practices.

7. This Act provides for protection of varieties, breed, and rights of breeders to encourage the development of new varieties and rights of farmers in respect of their contributions made in conserving, improving, and making available of the genetic resources.
8. This Act does not apply to biological resources which are traded, shared, exchanged, and used as commodities for direct use and consumption.

Provided that a biological resource traded, shared, exchanged, and used as commodities which are later utilized as genetic resources for research or commercial purposes, shall be governed by this Act.

9. Human genetic resources are not covered by this Act.
10. This Act does not apply to varieties for which patent protection is available.
11. This Act does not apply to the prevention of the commercial exploitation, which is necessary to protect public order or morality including prejudice to the environment, the general interest or traditional rights of farmers.

ཨིན་རུང་ སྲར་སློལ་ཤེས་ཡོན་དེ་ ས་གནས་ཀྱི་མི་སྡེ་ཚུ་གི་ནང་འཁོད་ ཡང་ན་ མི་སྡེ་ཚུ་གི་བར་
ན་ རང་སོའི་ལམ་ལུགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་སྡེ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དང་ བགོ་བཤའི་ཐོག་ལུ་སྤྱོད་ནི་ དེ་
ལས་ བརྗེ་སོར་འབད་ནི་ཚུ་ལུ་མི་འཇུག།

མ. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་ རིགས་སྣ་དང་ རིགས་ དེ་ལས་ རིགས་
སྡེ་ལ་མིའི་ ཐོབ་དབང་ཚུ་སྤྱད་སྤྱོད་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ རིགས་སྣ་གསར་པ་དང་ དེ་ཚུའི་ ཉམས་
སྤུང་དང་ ལེགས་སྦྱར་ དེ་ལས་ ཐོབ་ནི་ཡོད་པ་དེས་བརྟན་བཟོ་མི་ སོ་ནམ་ཞིང་པའི་ཐོབ་དབང་
གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་ལུ་ སེམས་ཤུགས་བསྐྱེད་པ་ཨིན།

ཉ. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་ ཐད་ཀར་ལག་ལེན་དང་ཉེར་སྤྱོད་ཀྱི་དོན་ལུ་ ཉེར་སྤྱོད་མཁོ་ཆས་སྡེ་ཚོང་
སྦྲུང་འཐབ་ནི་དང་ བགོ་བཤའ་རྒྱབ་ནི་ དེ་ལས་ བརྗེ་སོར་འབད་ཡོད་པའི་སྐྱེ་ལཱ་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་
ལུ་མི་འཇུག།

ཨིན་རུང་ ཉེར་སྤྱོད་མཁོ་ཆས་སྡེ་ཚོང་སྦྲུང་དང་ བགོ་བཤའ་ དེ་ལས་ བརྗེ་སོར་འབད་ཡོད་པའི་
སྐྱེ་ལཱ་ཐོན་ཁུངས་ཅིག་ རྒྱལ་ལས་ཞིབ་ཚོལ་ཡང་ན་ཚོང་སྦྲུང་གི་དོན་ལུ་ ལག་ལེན་འཐབ་མི་
རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ལུ་ བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་བྱབ་ཚད་ཡོད།

ཏ. འགོ་བ་མིའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ལུ་ བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་བྱབ་ཚད་མེད།

ཉ. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་ བདག་དབང་སྤྱད་སྤྱོད་ཐོག་གི་རིགས་སྣ་ལུ་མི་འཇུག།

ཏ. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་གིས་ མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་ལུ་ ཉེ་རིང་དང་སྡུགས་ཏེ་ མི་མང་གི་སྤྲིགས་
ཁྲིམས་དང་ སྤྱོད་ལམ་སོ་ནམ་ཞིང་པའི་སྤྱིར་བཏང་མཐའ་དོན་ ཡང་ན་ སྲར་སློལ་ཐོབ་དབང་ཚུ་
སྤྱད་སྤྱོད་འབད་ནི་ལུ་ དགོས་མཁོ་ཡོད་པའི་ཚོང་སྦྲུང་ལོག་སྤྱོད་ཀྱི་སྲོན་འགོག་ལུ་མི་འཇུག།

Objects

12. The objects of this Act are to:

- (1) ensure national sovereignty and secure trusteeship of the Bhutanese people over its biological resources;
- (2) promote conservation and sustainable use of biological resources, and secure the value of Bhutan's biological resources and associated traditional knowledge;
- (3) recognize and protect knowledge, innovation, and practice associated with genetic resources;
- (4) regulate access to genetic resources and associated traditional knowledge for research and commercial utilization;
- (5) ensure fair and equitable sharing of benefits derived from the use of genetic resources and associated traditional knowledge for research and development;
- (6) recognize and protect the farmer's and breeder's rights; and
- (7) Provide legal recognition of varieties which are not protectable under the internationally existing laws on patent or plant breeder's rights, and thereby recognize farmer's plant variety improvements and innovations and provide a means of sharing benefits derived from the use of farmer's or traditional varieties as breeding material for commercial purposes.

དམིགས་ལུལ།

༡༢. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དམིགས་ལུལ་དེ་ཡང་།

- (༡) རྒྱལ་ཡོངས་རང་བཙན་ངེས་གཏན་བཟོ་ནི་དང་ འབྲུག་གི་མི་མེད་ཚུ་ ཁོང་རའི་སྐྱེ་ལྷན་ ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་གཉེར་འཛིན་པ་བཟོ་ནི་དང་།
- (༢) སྐྱེ་ལྷན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཉམས་སྲུང་དང་ ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྤོང་ནི་ �གོང་འཕེལ་གཏང་ བྱི་དང་ འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལྷན་ཐོན་ཁུངས་དང་ འབྲེལ་ཡོད་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཚུ་ལུ་ བཅེ་ མཐོང་ངེས་གཏན་བཟོ་ནི།
- (༣) རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་དང་འབྲེལ་བའི་ ཤེས་ཡོན་དང་ རིག་པ་གསར་བཏོང་ ལག་ ལེན་ཚུ་ རོས་ལེན་དང་སྲུང་སྐྱོབ་འབད་ནི།
- (༤) ཞིབ་འཚོལ་དང་ ཚོང་འབྲེལ་ལག་ལེན་གྱི་དོན་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་དང་ འབྲེལ་ཡོད་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཐོབ་སྤོང་གུ་མཚམས་འཛིན་འབད་ནི།
- (༥) ཞིབ་འཚོལ་དང་ གོང་འཕེལ་གྱི་དོན་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་དང་ འབྲེལ་ཡོད་ སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཚུ་ ལག་ལེན་འབྲེལ་མི་ལས་ཐོན་པའི་ ཁེ་ཕན་ཚུ་ ཅང་བདེན་དང་ འབྲེལ་ཉམ་གྱི་སྐོ་ལས་ བགོ་བཤའ་འཐོབ་ནི་ཡོད་པ་ རེས་གཏན་བཟོ་ནི།
- (༦) ཞིང་པ་དང་ རིགས་སྤེལ་མི་ཚུ་གི་ ཐོབ་དབང་རོས་ལེན་དང་སྲུང་སྐྱོབ་འབད་ནི།
- (༧) ད་ལྟོ་ཡོད་པའི་འཛམ་གླིང་རྒྱལ་སྤྱིའི་དཔེ་གསར་ ཡང་ན་ སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྤེལ་མི་ཚུ་ གི་ ཐོབ་དབང་ཁྲིམས་ཡིག་ཚུ་ནང་ སྲུང་སྐྱོབ་འབད་དགོ་པའི་གྲངས་སུ་མ་ཚུང་མི་ཚུ་གི་ རིགས་སྤེལ་ཁྲིམས་ཐོག་ལས་རོས་འཛིན་འབད་ནི་དང་ དེ་ལུ་བརྟེན་ཏེ་རོས་འཛིན་འབད་དེ་ ཡོད་པའི་ཞིང་པ་ཚུ་གི་ སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྤེལ་སྤོང་དང་གསར་བཏོང་ཐོག་ གསལ་སྤོང་ འབད་དེ་ ཞིང་པ་ཚུ་གི་བདེ་སྤོང་ ཡང་ན་ སྲུང་སྲོལ་མ་འདྲམ་སྤེལ་ཚོགས་ཚོང་དོན་གསོ་ སྤོང་བཟུམ་མའི་སྐོ་ལས་ ཁེ་ཕན་བགོ་མཐུན་གྱི་དགོས་དོན་སྐབས་ཚུ་གསལ་བཟོ་ནི།

CHAPTER 2

INSTITUTIONAL ARRANGEMENT

Competent National Authority

13. The Competent National Authority shall be established with the following members:
- (1) Minister, the Ministry of Agriculture and Forests as Chairperson;
 - (2) A member, the National Environment Commission;
 - (3) Four members from other relevant agencies identified by Ministry of Agriculture and Forest; and
 - (4) Head, the National Biodiversity Centre as the Member Secretary.

Functions of Competent National Authority

14. The Competent National Authority shall:
- (1) ensure enforcement of this Act;
 - (2) create favourable conditions and incentives that foster the conservation and sustainable use of biological resources and associated traditional knowledge;
 - (3) approve or reject access proposal based on recommendation of the National Focal Point;
 - (4) issue directives to the National Focal Point;

ལེའུ་ ༩ པ།
གཙུག་སྒྲིལ་ཆ།

རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན།

༡༩. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་འདི་ གཤམ་འཁོད་ཀྱི་འཇུག་མི་ཚུ་བཙུགས་ཐོག་ལས་ གཞི་བཙུགས་འབད་ནི།
- (༡) ཞི་འཛིན། སོ་ནམ་དང་ནགས་ཚལ་ལྟན་ལག་གི་སློན་པོ་དང།
 - (༢) འཇུག་མི་གཅིག། རྒྱལ་ཡོངས་མཐའ་འཁོར་ལྟན་ཚོགས།
 - (༣) འཇུག་མི་བཞི། སོ་ནམ་དང་ནགས་ཚལ་ལྟན་ལག་གིས་ངོས་འཛིན་འབད་བའི་ འབྲེལ་ཡོད་ལས་སྡེ་ཚུ་ལས།
 - (༤) འཇུག་མི་དྲུང་ཆེན། རྒྱལ་ཡོངས་སྐྱེ་ལྡན་རིགས་སྐྱ་ལྟེ་བའི་འགོ་འཛིན།

རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་ལཱ་འགན།

༡༠. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་ལཱ་འགན་དེ་ཡང།
- (༡) བཅའ་ཁྲིམས་འདི་ཚུལ་བཞིན་བསྟར་སྦྱོད་འཐབ་ནི་ལུ་ངེས་བརྟན་བཟོ་ནི་དང།
 - (༢) སྐྱེ་ལྡན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་དང་འབྲེལ་བའི་ སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ ཉམས་སུང་དང་ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྦྱོད་ནིའི་དོན་ལུ་ བྱ་སྤབས་བདེ་བའི་གནས་སྟངས་དང་ སེམས་བྱུགས་མཐུན་རྐྱེན་ཚུ་གསར་བཟོ་ནི།
 - (༣) རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་གོས་འདེབས་ལུ་གཞི་བཞག་སྟེ་ཐོབ་སྦྱོད་གོས་འཆར་ཆ་འཛོག་ཡང་ན་ བཀག་ཆ་འབད་ནི།
 - (༤) རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ལུ་བཀའ་རྒྱ་ཚུ་གནང་ནི།

- (5) ensure protection of plant variety and the rights of farmer's and breeder's;
- (6) ensure the timely revision of the National Biodiversity Strategies and Action Plans; and
- (7) perform such other functions, as may be necessary, to carry out under the provisions of this Act.

Session

15. The Competent National Authority shall conduct sessions as prescribed in the Rules.

National Focal Point

16. The National Biodiversity Centre under the Ministry of Agriculture and Forests, is the National Focal Point.

Functions of the National Focal Point

17. The National Focal Point shall:
 - (1) administer the implementation of this Act;
 - (2) The National Focal Point shall be the National clearing house publishing authority for information related to access and benefit sharing for Bhutan.
 - (3) function as national repository for genetic resources and biological collections.

- (ལ) སྲོ་གིང་རིགས་སྣ་དང་ སོ་ནམ་ཞིང་པ་ དེ་ལས་ རིགས་སྤེལ་མི་ཚུ་གི་ སྲུང་སྐྱོབ་ རེས་གཏན་བཟོ་ནི།
- (ཅ) རྒྱལ་ཡོངས་སྐྱེ་ལྗན་རིགས་སྣའི་ཐབས་བྱས་དང་ ལག་ལེན་འཆར་གཞི་ཚུ་དུས་ཚོད་ལར་བསྐྱར་བཟོ་རེས་གཏན་འབད་ནི།
- (ཆ) བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དགོངས་དོན་གྱུ་བ་ཐབས་ལུ་རེས་པར་མཁོ་བའི་ལཱ་འགན་གཞན་འབད་ནི།

ཚོགས་ཐེངས།

༡༥. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་ ཚོགས་ཐེངས་ཚུ་ བཅའ་ཡིག་ནང་ ཚེད་དུ་བཀོད་ཡོད་མི་དང་འཁྲིལ་ ཚོགས་དགོ།

རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན།

༡༦. སོ་ནམ་དང་ནགས་ཚལ་ལྷན་ཁག་འོག་གི་ རྒྱལ་ཡོངས་སྐྱེ་ལྗན་རིགས་སྣ་ཉེ་བའདི་ རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ཨིན།

རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱི་ལཱ་འགན།

- ༡༧. རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱི་ལཱ་འགན་དེ་ཡང་།
 - (༡) བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་ དགོངས་དོན་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ལུ་ བདག་སྐྱོང་འཐབ་ནི་དང་།
 - (༢) རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་འདི་ འབྲུག་གི་ཐོབ་སྐྱོད་དང་ ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའ་དང་འབྲེལ་བའི་བན་དོན་གྱི་དོན་ལུ་ གནས་སྤྱད་ཉེ་བ་དང་དཔེ་སྐྱུན་དབང་འཛིན་ཨིན།
 - (༣) རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་དང་ སྐྱེ་ལྗན་བསྐྱེ་ལེན་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་བཙོལ་འཛོག་པའི་ལག་འགན་འབག་དགོ།

- (4) receive and process access proposal for genetic resources or associated traditional knowledge or both;
- (5) negotiate and execute Scoping Agreement, Access and Benefit Sharing Agreement, Material Transfer Agreement, and Standard Material Transfer Agreement upon the approval of the Competent National Authority;
- (6) negotiate and provide oversight to ensure fair and equitable sharing of benefits arising from research or commercial utilization of genetic resources or associated traditional knowledge or both;
- (7) recommend the approval or rejection of access proposal to the Competent National Authority;
- (8) review and publish information in the Access and Benefit Sharing clearing house;
- (9) establish measures with the aim of monitoring and tracking of genetic resources and associated traditional knowledge;
- (10) represent Bhutan under any treaty, agreement, convention, or protocol relating to access and benefit sharing;
- (11) create awareness and promote education to the stakeholders and public on conservation, sustainable utilization, and access and benefit sharing of genetic resources;
- (12) conduct and facilitate taxonomic and systematic studies on biodiversity of the country;

- (༤) རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ ཡང་ན་ གཉིས་ཆ་
རའི་དོན་ལུ་ཐོབ་སྡོད་ཀྱི་གྲོས་འཆར་ལེན་ཏེ་བྱ་རིམ་གྲུབ་ནི།
- (༥) རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་གནང་བ་ཐོག་ མཐུན་སྦྲིག་འགོ་འདྲེན་འཐབ་སྡེ་
སྡོན་དཔུང་གན་རྒྱ་དང་ཐོབ་སྡོད་དང་ ཁེ་སན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ རྒྱ་ཆསྲོ་བཤའ་ཀྱི་གན་
རྒྱ་ དེ་ལས་ གནས་ཚད་ཅན་གྱི་རྒྱ་ཆསྲོ་བཤའ་ཀྱི་གན་རྒྱ་རྒྱ་བཟོ་ནི།
- (༦) རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ ཡང་ན་
གཉིས་ཆ་རའི་ཞིབ་འཚོལ་དང་ཚོང་སྐྱར་ལས་བརྟེན་པའི་ ཁེ་སན་རྒྱ་འབྲེལ་མཉམ་དང་སྡེ་
སྡོམས་ཐོག་ བགོ་བཤའ་འཐོབ་ཐབས་ལུ་ མཐུན་སྦྲིག་དང་ལྷ་རྟོགས་འབད་ནི།
- (༧) ཐོབ་སྡོད་གྲོས་འཆར་ཆ་འཛོག་ཡང་ན་བཀག་ཆ་འབད་ནི་སྐོར་ལས་རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་
དབང་འཛིན་ལུ་ གྲོས་འདེབས་སུལ་ནི།
- (༨) ཐོབ་སྡོད་དང་ཁེ་སན་བགོ་བཤའི་ གནས་སྤྱད་ལྟེ་བའི་ནང་ བན་དོན་བསྐྱར་ཞིབ་དང་
དཔེ་བསྐྱུན་འབད་ནི།
- (༩) རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་རྒྱ་ ལྷ་རྟོགས་དང་ལུལ་
འཚོལ་གྱི་ཐབས་ལམ་རྒྱ་གཞི་བཙུགས་འབད་ནི།
- (༡༠) ཐོབ་སྡོད་དང་ཁེ་སན་བགོ་བཤའ་དང་འབྲེལ་བའི་ཆིངས་ཡིག་ གན་རྒྱ་མཐུན་འགོས་
ཡང་ན་ དཔུང་གཞིའི་གན་འཛིན་ གང་རུང་རྒྱ་ནང་ འབྲུག་གི་སྐྱེ་ཚབ་འབད་ནི།
- (༡༡) མི་མང་དང་ཁེ་རྒྱུང་ཅན་རྒྱ་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་རྒྱའི་ཉམས་སྲུང་དང་ ལུན་བརྟན་
སྡེ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ དེ་ལས་ ཐོབ་སྡོད་དང་ཁེ་སན་བགོ་བཤའ་རྒྱ་གུ་ གོ་བན་སྡེལ་ནི་
དང་ ཤེས་ཡོན་བྱིན་ནི་རྒྱ་ཡར་བྲག་གཏང་ནི།
- (༡༢) རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྐྱེ་ལྡན་རིགས་སྤྱི་འཕྲོད་ དབྱེ་རིམ་དང་ ལུགས་མཐུན་གྱི་ཞིབ་འཚོལ་འགོ་
འདྲེན་འཐབ་ནི།

- (13) inform the Competent National Authority within a reasonable period of any offence committed under this Act;
- (14) prepare annual reports on access proposals and its decisions;
- (15) coordinate the implementation of the National Biodiversity Strategies and Action Plan; and
- (16) perform such other functions as may be required to implement the provisions of this Act.

CHAPTER 3

CONSERVATION AND SUSTAINABLE USE

Conservation and Sustainable Use

18. The State has sovereign rights over its biological resources. The sovereign rights under this section shall include the right to overrule the community rights recognized under this Act for national importance.
19. The Competent National Authority shall promote:
 - (1) biodiversity conservation and sustainable use of biological resources;
 - (2) conservation and sustainable use of agro-biodiversity for food and agriculture including crop wild relatives; and
 - (3) informal seed systems under which farmers save, use, share, exchange and sell farm-saved seeds or propagating material

- (༡༩) བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་ལུ་གཞོན་འགོལ་ག་ཅི་འཐབ་རུང་རྒྱ་མཚན་ལྟན་པའི་དུས་ལུན་ནང་འཁོད་ལུ་རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྟན་དབང་འཛིན་ལུ་སྟན་ལུ་འབད་ནི།
- (༢༠) ཐོབ་སྦྱོང་གོས་འཆར་དང་འདི་དང་འབྲེལ་བའི་གོས་ཚོད་ཚུ་གི་ལོ་བསྟར་སྟན་ལུ་བཟོ་ནི།
- (༢༡) རྒྱལ་ཡོངས་སྐྱེ་ལྟན་རིགས་སྣའི་ཐབས་བྱས་ཚུ་དང་ལག་ལེན་འཆར་གཞི་གི་བསྟར་སྦྱོང་འགོ་འདྲན་འཐབ་ནི།
- (༢༢) བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དགོངས་དོན་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་ལུ་དགོས་མཁོའི་ལཱ་འགན་གཞན་ཚུ་འགྲུབ་ནི།

ལེའུ་ ༩ པ།
ཉམས་སྲུང་དང་ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྦྱོང་ནི།

ཉམས་སྲུང་དང་ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྦྱོང་ནི།

- ༡༥. སྐྱེ་ལྟན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གིས་རང་དབང་ཅན་གྱི་ཐོབ་དབང་འདི་རྒྱལ་ཁམས་ལུ་ཡོད་པ་དང་དོན་ཚན་འདི་ནང་འཁོད་པའི་རང་དབང་ཅན་གྱི་ཐོབ་དབང་འདི་གི་བཅའ་ཁྲིམས་འདི་ནང་ངོས་འཛིན་འབད་དེ་ཡོད་པའི་མི་སྡེའི་ཐོབ་དབང་ཚུ་རྒྱལ་ཡོངས་ལུ་གཞན་གཞན་ཅན་འཐོན་ཚེ་ཆ་མེད་གཏང་ཚོགས།
- ༡༦. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྟན་དབང་འཛིན་གྱིས་ཡར་ཤག་གཏང་དགོས་དེ་ཡང་།
 - (༡) སྐྱེ་ལྟན་རིགས་སྣ་ཉམས་སྲུང་དང་སྐྱེ་ལྟན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྦྱོང་ནི་དང་།
 - (༢) བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་དོན་ལུ་དེ་སྐྱེའི་འབྲུ་རིགས་བརྩིས་པའི་སོ་ནམ་སྐྱེ་ལྟན་རིགས་སྣ་ཉམས་སྲུང་དང་ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྦྱོང་ནི།
 - (༣) ལུགས་ཡངས་སོན་གྱི་རིམ་ལུགས་འོག་ཞིང་པ་ཚུ་གིས་ཞིང་ཁར་བསག་པའི་སོན་ཡང་ན་སྐྱེས་འཕེལ་གྱི་རྒྱ་ཆ་བསག་པ་ལག་ལེན་འཐབ་པ་བརྗེ་སོར་དང་ཉུ་བཙོང་

including rights to save, use, sell, share and exchange protected varieties.

20. The National Focal Point in order to promote conservation and sustainability of biological resources shall:
 - (1) regulate access to and utilization of genetic resources;
 - (2) strengthen national gene banks;
 - (3) enhance plant taxonomic and systematic research;
 - (4) enhance and manage living plant collections for long term ex-situ conservation;
 - (5) strengthen on-farm conservation of animal genetic resources, traditional crops and varieties including crop wild relatives;
 - (6) strengthen national repository of biodiversity information and bio-discovery research; and
 - (7) engage general public on biodiversity conservation and sustainable utilization;
21. The National Focal Point shall promote and maintain proper documentation of genetic resources which are wild, domesticated and cultivated, including in ex-situ conditions and collections.
22. The National Focal Point shall prioritize species for ex-situ conservation in consultation with relevant agencies.

འཐབ་ནི་བརྩིས་པའི་ ཉེན་སྲོལ་འབད་ཡོད་པའི་རིགས་སྣ་ཚུ་ བསག་ནི་དང་ ལག་
ལེན་འཐབ་ནི་ དེ་ལས་ བརྗེ་སོར་འབད་ནི་འོ་ཐོབ་དབང་།

༡༠. རྒྱལ་ཡོངས་རོཙམ་གཙོ་ཙན་གྱིས་ སྐྱེ་ལྷན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ཉམས་སྲུང་དང་ཡུན་བརྟན་ཡར་ཤྱག་
གཏང་ཐབས་ལུ།

- (༡) རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་འི་ ཐོབ་སྲོད་དང་ བཀོལ་སྲོད་ཀྱི་རྒྱུན་སྲོད་འཐབ་དགོཔ་དང་།
- (༢) རྒྱལ་ཡོངས་རིགས་རྒྱུན་མཛོད་ཁང་ཚུ་ཙ་བརྟན་བཟོ་དགོ།
- (༣) སྤོ་ཤིང་གི་དབྱེ་རིམ་དང་ ལུགས་མཐུན་གྱི་ཞིབ་འཚོལ་ཚུ་ རྒྱ་སྐྱེད་གཏང་དགོ།
- (༤) རང་བཞིན་ས་ཁོངས་ལས་མེན་མི་ སྤོ་ཤིང་བསྐྱེད་ཚུ་ ཡུན་རིང་སྤེ་ ཉམས་སྲུང་འབད་
ནི་གི་དོན་ལུ་ རྒྱ་སྐྱེད་དང་ འཛུན་སྲོད་འཐབ་དགོ།
- (༥) ཞིང་ཁར་ སློ་ནོར་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ དང་ སྲར་སོལ་ལོ་ཐོག་བརྩིས་པའི་ རི་སྐྱེའི་
ཐོག་རིགས་ཚུ་ ཉམས་སྲུང་འབད་ནི་ཚུ་ སྤྲིང་སྤྲིང་བཟོ་དགོ།
- (༦) སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྣ་འི་བད་དོན་དང་སྐྱེ་ལྷན་གསར་ཐོབ་ཀྱི་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་བཅོལ་འཛོགས་སྤྲིང་
སྤྲིང་བཟོ་དགོ།
- (༧) སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྣ་ཉམས་སྲུང་དང་ ཡུན་བརྟན་སྤེ་བཀོལ་སྲོད་འབད་ནི་འོ་དོན་ལུ་ མི་མང་
ཚུ་གྲལ་གཏོགས་འབད་དགོ།

༡༡. རྒྱལ་ཡོངས་རོཙམ་གཙོ་ཙན་གྱིས་ རི་སྐྱེས་དང་ གསོ་སྲོད་ དེ་ལས་ རང་བཞིན་ས་ཁོངས་ན་
མེན་པར་འཛུགས་སྲོད་འཐབ་པའམ་བསྐྱེད་གསོག་བརྩིས་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ ཚུལ་
མཐུན་ཐོ་བཀོད་ཡར་ཤྱག་གཏང་དགོ།

༡༢. རྒྱལ་ཡོངས་རོཙམ་གཙོ་ཙན་གྱིས་ འབྲེལ་ཡོད་ལས་སྤེ་ཚུ་དང་གོས་བསྐྱུན་ཐོག་ རང་བཞིན་ས་
ཁོངས་ནང་ལས་མེན་མི་རིགས་སྣ་ཚུ་ ཉམས་སྲུང་འབད་ནི་གི་དོན་ལུ་ གཙོ་རིམ་སྤྲིག་དགོ།

23. The National Focal Point in consultation with the relevant agencies shall coordinate, develop national management strategies, and furnish invasive alien species list to the regulatory authorities for import regulation.

Providers of Genetic Resources

24. For the purpose of this Act, the providers of genetic resources shall be the:

- (1) Department of Forests and Park Services, if the genetic resources is from the state reserved forests;
- (2) Communities managing the forests, if the genetic resources are accessed from community forests;
- (3) National Focal Point in consultation with the relevant community custodians or individuals, for in-situ genetic resources for food and agriculture and genetic resources from private forest;
- (4) National Focal Point, if the genetic resources are from ex-situ collections;
- (5) Department of livestock if the genetic resources is from the livestock; and
- (6) Department of Agriculture if the genetic resources are from food and agriculture resources.

25. If no determination is made under section 24 of this Act, the National Focal Point shall be deemed to be the provider of genetic resources.

༢༩. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ཉེན་ལ་ཅན་གྱི་ སྤྱིའི་རིགས་སྣ་ཚུ་ བྱང་འདྲེན་འཛིན་སྐྱོང་གི་
 དོན་ལུ་འབྲེལ་ཡོད་ལས་སྡེ་ཚུ་དང་གོས་བསྟུན་ཐོག་ འགོ་འདྲེན་འཐབ་ནི་དང་ རྒྱལ་ཡོངས་
 འཛིན་སྐྱོང་ཐབས་ལམ་སྒྲིག་ནི་ དེ་ལས་ འདི་འོ་ཐོ་ཚུ་ ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་ལུ་ བྱིན་དགོ།

རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་སྐྱོད་མི།

༣༠. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་སྐྱོད་མི་འདི་ཡང་།
- (༡) གལ་སྲིད་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་འདི་ རྒྱལ་ཁམས་ཀྱི་སྤྱང་སྐྱོང་ནགས་ཚལ་ལས་ཨིན་ཚེ་
 རགས་ཚལ་དང་གྲིང་ག་ཞབས་ཉོག་ལས་ཁུངས་དང་།
 - (༢) གལ་སྲིད་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་འདི་གོང་སྡེ་ནགས་ཚལ་བྱང་ལས་ཐོབ་སྐྱོད་འབད་ཡོད་
 ཚེ་ གོང་སྡེ་ནགས་ཚལ་འཛིན་སྐྱོང་འཐབ་མི་མི་སྡེ།
 - (༣) རང་བཞིན་ས་ཁོངས་ནང་གི་བཟའ་འཕུང་དང་སོ་ནམ་དོན་གྱི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་དེ་
 ལས་ སྐྱེར་གྱི་ནགས་ཚལ་ལས་འཐོན་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཨིན་ཚེ་ འབྲེལ་ཡོད་
 མི་སྡེ་བདག་འཛིན་འཐབ་མི་ ཡང་ན་མི་ངོམ་ཚུ་དང་གོས་སྟེན་ཐོག་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་
 གཙོ་ཅན།
 - (༤) རང་བཞིན་ས་ཁོངས་ལས་མེན་མི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་
 ཚབ་གཙོ་ཅན།
 - (༥) གལ་སྲིད་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་འདི་ སློ་ལོ་སེམས་ཅན་ལས་ཡིན་ཚེ་ སློ་ལོ་ལས་
 ཁུངས།
 - (༦) གལ་སྲིད་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་འདི་ སོ་ནམ་དང་བཟའ་སྐྱོད་ལས་ཡིན་ཚེ་ སོ་ནམ་
 ལས་ཁུངས།

༣༡. གལ་སྲིད་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༢༤ པའི་འོག་ལུ་ གཏན་འཁེལ་བཟོ་བ་མེད་ཚེ་
 རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་འདི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་སྐྱོད་མི་སྡེ་བཙུན་དགོ།

Restricted Genetic Resources

26. All genetic resources declared to be protected under the laws in force in Bhutan shall not be accessed under this Act.

Provided that it may, subject to approval of the Competent National Authority, be accessed for scientific research to promote conservation or such other purposes.

27. Access to genetic resources shall be done in compliance with the existing customary practices prevailing in the communities.

Provided that the Competent National Authority may, on the recommendation of the National Focal Point, grant access to genetic resource for the purpose of national importance.

28. The Competent National Authority may, on the recommendation of the National Focal Point, limit or restrict access to genetic resources or overrule restrictions specified under sections 26 and 27 of this Act for national importance.

CHAPTER 4

A SUI GENERIS SYSTEM FOR THE PROTECTION OF PLANT VARIETIES

Conditions for Protection

29. The Competent National Authority shall grant protection for plant varieties that are novel, distinct, uniform, stable, and identifiable.

བཀའ་དམ་ཅན་གྱི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁྲུངས།

༡༤. འབྲུག་ལུ་ཁྱབ་དབང་ཡོད་པའི་ཁྲིམས་རྒྱ་དང་འཁྲིལ་ ཉེན་སྲོལ་ཡོད་པ་སྤེལ་གསལ་སྒྲགས་འབད་
ཡོད་པའི་ རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁྲུངས་རྒྱ་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་ལུ་ཐོབ་སྲོད་འབད་མི་ཚོགས།

ཨིན་རུང་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་གནང་བ་དང་འཁྲིལ་ ཉམས་སྲུང་ཡར་ཤལ་
གཏང་ཐབས་ལུ་ ཚན་རིག་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་དོན་ལུ་ ཐོབ་སྲོད་འབད་ཚོགས།

༡༥. རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁྲུངས་རྒྱ་ཐོབ་སྲོད་འབད་ནི་འདི་ མི་སྤེལ་རྒྱ་ནང་དར་ཉེ་ཡོད་པའི་ལུགས་སྲོལ་
ཉམས་ལེན་རྒྱ་དང་བསྐྱུར་དགོ།

ཨིན་རུང་ རྒྱལ་ཡོངས་ལུ་མཁོ་གལ་འཐོན་ཚེ་ རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱི་གོས་འདེབས་
ཐོག་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁྲུངས་ཐོབ་སྲོད་ཀྱི་གནང་བ་སྲོད་
ཚོགས།

༡༦. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱི་གོས་འདེབས་ཐོག་
རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁྲུངས་རྒྱ་གི་ཐོབ་སྲོད་ཚད་འཛིན་ ཡང་ན་ བཀའ་དམ་ ཡང་ན་ བཅའ་ཁྲིམས་
འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༤ པ་དང་ ༡༧ པའི་ནང་ བཀའ་དམ་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ རིགས་རྒྱན་ཐོན་
ཁྲུངས་རྒྱ་གི་ཐོབ་སྲོད་རྒྱ་ རྒྱལ་ཡོངས་ལུ་མཁོ་གལ་འཐོན་ཚེ་ ཆ་མེད་གཏང་ཚོགས།

ལེའུ་ ༤ པ།

སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྣ་གི་སྲུང་སྲོལ་དོན་ལུ་ མཚུངས་ཚོས་གཞན་མེད་པའི་ལམ་ལུགས།

སྲུང་སྲོལ་གྱི་གནང་དོན།

༡༧. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ སྤྱི་ཤིང་གསར་ཐོན་དང་ རོ་རྟལ་མངོན་གསལ་ཅན་
རིགས་མཚུངས་ འགྲུར་མེད་ དེ་ལས་ རོ་རྟལ་དབྱེ་བ་རོས་བཟུང་རྒྱལ་ལམ་འབད་མིའི་རིགས་
ལུ་ སྲུང་སྲོལ་གྱི་གནང་བ་སྲོད་དགོ།

Novelty

30. The variety shall be considered as novel if at the date of filing of the application, material of the variety has not been sold with the consent of the applicants or their successor in title, for purpose of exploitation of the variety within the following period:
- (1) for longer than one year in case of commercial varieties; and
 - (2) for longer than 10 years in case of varieties bred and developed by farmers and only cultivated within limited areas of the country.

Distinctness

31. The plant variety shall be considered as distinct, if it is clearly distinguishable from any other variety whose existence is a matter of common knowledge at the time of filing of the application.

Uniformity

32. A plant variety shall be deemed to be uniform if, subject to the variation that may be expected from the particular features of its propagation and reproduction, it is sufficiently uniform in relevant characteristics.

Stability

33. The plant variety shall be considered as stable, if its relevant characteristics remain sufficiently unchanged after repeated propagation.

གསར་ཐོན།

༣༠. ལྷ་ཡིག་སྤུལ་མི་དེ་གིས་ ལྷ་ཡིག་སྤུལ་བའི་ཚེས་གངས་ལུ་ ལྷ་ཡིག་ནང་གསལ་གྱི་དངོས་པོའི་
དིགས་སྣ་དེ་ ལྷ་ཡིག་སྤུལ་མི་ཡང་ན་ འདེའི་ཤུལ་འཛིན་པ་དེ་གི་ཁས་ལེན་ཐོག་ལུ་ གཤམ་
འཁོད་དུས་ཡུན་ནང་འཁོད་ ཚོང་སྐྱར་མ་འབད་མི་ཅིག་ཨིན་པ་ཅིན་ དིགས་སྣ་དེ་གསར་ཐོན་སྟེ་
བཙུན་ཅི་དེ་ཡང་།

(༡) ཚོང་སྐྱར་གྱི་དིགས་སྣའི་ཐད་ ལོ་ངོ་ ༡ ལས་ལྷག་པའི་དུས་ཡུན་དང་།

(༢) སོ་ནམ་ཞིང་པ་ཚུ་གིས་ གསོ་སྦྱང་འབད་དེ་གོང་འཕེལ་བཏང་ཡོད་མི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཁོད་
གྱི་ ས་ཁོངས་ནང་རྒྱུང་མ་གཅིག་གསོ་སྦྱང་འབད་མི་ དིགས་སྣའི་ཐད་ལུ་ ལོ་ངོ་ ༡༠
ལས་ལྷག་པའི་དུས་ཡུན།

དོན་གསལ་མཛོན་གསལ་ཚན་གྱི་རང་བཞིན།

༣༡. ལྷ་ཡིག་སྤུལ་བའི་སྐབས་ སྤྱིར་བཏང་ཤེས་གསལ་ཡོད་པའི་ དིགས་སྣ་གཞན་གང་རུང་ལས་ཁྱད་
པར་དགེ་བ་གསལ་འི་དེ་འབད་ཕྱེ་ཚུགས་མི་སྟོ་ཤིང་དིགས་སྣ་དེ་ དོན་གསལ་མཛོན་གསལ་ཚན་
འབད་བཙུན་ཅི་ཨིན།

དིགས་མཚུངས།

༣༢. སྟོ་ཤིང་དིགས་སྣ་དེ་ དར་ཁབ་སྟེལ་ནི་དང་དིགས་བརྒྱུད་ལོག་སྟེ་སྟེ་ནི་ཚུ་ དམིགས་བསལ་གྱི་
བཟོ་རྩམ་མ་འདྲམ་སྟེ་སྟེ་སྟེ་རུང་འབྲེལ་ཡོད་ཁྱད་ཚེས་ཡོངས་རྫོགས་ཚང་མ་སྟེ་ གཅིག་མཚུངས་
ཡོད་པ་ཅིན་ དིགས་མཚུངས་གྱི་དིགས་སྣ་འབད་བཙུན་ཅི་ཨིན།

འགྱུར་མེད།

༣༣. སྟོ་ཤིང་དིགས་སྣ་དེ་ ལོག་ཅི་རང་དར་ཁབ་སྟེལ་རུང་ དེ་གི་འབྲེལ་ཡོད་ཁྱད་ཚེས་ཚུ་ལུ་ ཡོངས་
རྫོགས་ཚང་མ་སྟེ་ འགྱུར་བ་མེད་པར་བརྟན་པ་ཅིན་ འགྱུར་མེད་དིགས་སྣ་འབད་བཙུན་ཅི་ཨིན།

Identifiability

34. The plant variety shall be considered as identifiable, if it can be identified by a person skilled in the art of such identification and so recognized by the Competent National Authority.

Certificate of Origin

35. A certificate of origin of the plant variety under this Act may be required at the discretion of the Competent National Authority.

Rights Conferred

36. Entitlement to the right conferred under this Act shall vest in the person or persons who bred and developed the plant variety or its successor in title.
37. Where the person who bred and developed the plant variety is an employee, entitlement to the right conferred under this Act shall be vested in the employer, unless otherwise agreed.
38. Where an application has been filed by a person who is not entitled, the person entitled may submit a request to the Competent National Authority for reassignment of the application in its name.
39. Where the right has already been granted to the person not entitled, the person entitled may file an application for restitution of the title.

དོན་གསུང་དབྱེ་བ་དོན་བརྒྱུད།

༣༤. སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྣ་དེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རིག་རྩལ་ཅན་གྱི་མི་དོན་སྤེལ་ དོན་ ལེན་སྲུབ་མི་ཅིག་གིས་རིགས་ཀྱི་དབྱེ་བ་གཞན་ལས་ སོ་སོ་སྤེལ་དོན་གསུང་དབྱེ་བ་ཕྱེ་ཚུགས་པ་ཅིན་ དོན་གསུང་དབྱེ་བ་ཕྱེ་ཚུགས་པའི་རིགས་སྣ་འབད་བཟི་ནི་ཨིན།

འབྲུང་ཁུངས་ཀྱི་ལག་ཁྲེད།

༣༥. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་ནང་ སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྣའི་འབྲུང་ཁུངས་ལག་ཁྲེད་དགོས་དང་མ་དགོས་འདི་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ ཐག་བཅད་ཀྱི་དབང་ཆ་དང་བསྟུན་དགོས་ཨིན།

ཐོབ་དབང་གནང་བ།

༣༦. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་ལུ་ གནད་ཡོད་པའི་ཐོབ་དབང་གི་ཐོབ་ལམ་དེ་ སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྣ་གསོ་ རྒྱུང་དང་གོང་འཕེལ་བཏང་མི་ མི་དོན་ ཡང་ན་ མི་དོ་ཚུ་ ཡང་ན་ དེ་ཚུའི་མིང་གནས་ཤུལ་འཛིན་ པ་ལུ་ཡོད།

༣༧. སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྣ་གསོ་རྒྱུང་དང་གོང་འཕེལ་བཏང་མི་དེ་ ལས་གཞུང་གི་ཅིག་ཨིན་པ་ཅིན་ ལས་ ལེན་ལོགས་སུ་ཡོད་ན་མ་གཏོགས་ དེ་མིན་ཐོབ་དབང་གི་ཐོབ་ལམ་འདི་ ལེ་འུ་དེ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ ལས་གཞུང་གི་སྤྱོད་མི་དེ་ལུ་ཐོབ།

༣༨. ཐོབ་དབང་གི་འོས་འབབ་མེད་མི་ཅིག་གིས་ རྒྱ་ཡིག་སྲུབ་ཏེ་ཡོད་པ་ཅིན་ ཐོབ་དབང་གི་འོས་ འབབ་ཡོད་མི་འདི་གིས་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་ལུ་ ཐོབ་དབང་ལུ་རྒྱ་ཡིག་མིང་ འགྱུར་བཅོས་འབད་ནི་དོན་ལུ་རྒྱ་བ་སྲུབ་ཚོགས།

༣༩. ཐོབ་དབང་གི་འོས་འབབ་མེད་པའི་མི་ཅིག་ལུ་ ཐོབ་དབང་སྤྱོད་དེ་ཡོད་ཚེ་ ཐོབ་དབང་གི་འོས་ འབབ་ཡོད་པའི་མི་དེ་གིས་ བཀག་རྒྱབ་སྟེ་ཐོབ་དབང་ལེན་ནིའི་རྒྱ་ཡིག་སྲུབ་ཚོགས།

Acts requiring the Rights Holder's Authorization

40. The following in respect of material of varieties requires the authorization of the rights holder:
- (1) producing, reproducing or multiplication for commercial marketing;
 - (2) offering for sale, selling or other marketing;
 - (3) exporting;
 - (4) importing;
 - (5) stocking for the purpose of subsection (1) to (4).

Exceptions to the Rights Conferred

Farmers' Rights

41. The Competent National Authority may restrict breeder's rights in relation to plant varieties protected under this Act in order to permit farmers to save, use, exchange, share, and sell farm-saved seed or propagating material on a non-commercial basis as determined by the Competent National Authority.

Breeder's Exemptions

42. The rights conferred on right holders in sections 36 to 39 of this Act shall not apply to acts framed for the purpose of breeding other varieties and shall not apply to any acts in respect of such other varieties provided these other varieties have not been essentially derived from a protected variety.

ཐོབ་དབང་འཆང་མི་གི་གནང་བ་དགོ་པའི་བྱ་སྒོ།

༤༠. རིགས་སྤྱི་དངོས་པོ་ལུ་ ག་ཤམ་གསལ་ལས་དོན་ཚུ་ལུ་ ཐོབ་དབང་འཆང་མི་ལས་གནང་བ་ལེན་དགོ།

- (༡) ཚོང་འབྲེལ་གྱི་དོན་ལས་ བཟོ་བཏོན་འབད་ནི་སྐྱར་ལོག་བཟོ་བཏོན་འབད་ནི་ ཡང་ན་ སྐྱར་ཕྱིས་རྒྱབ་ནི།
- (༢) བཙོང་ནི་གི་དོན་ལུ་ སྤྱོད་ནི་དང་ ཚོང་སྐྱར་འབབ་ནི་ ཡང་ན་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་ལཱ་གཞན་འབབ་ནི།
- (༣) ཕྱིར་ཚོང་འབབ་ནི།
- (༤) བྱང་གསལ་དོན་ཚན་ ༡ པ་ལས་ ༤ པའི་དགོངས་དོན་ལུ་ མཛོད་གསལ་འབད་ནི།

ཐོབ་དབང་གནང་བ་ལས་ཡངས་ཆག།

ཞིང་པའི་ཐོབ་དབང་།

༤༡. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ སྤྱང་སྐྱོབ་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ སྤེལ་འོག་རིགས་སྤྱིའི་ཐང་ སོ་ནམ་ཞིང་པ་ཚུ་གིས་ སྤྱང་བཞག་འབད་ནི་དང་ སྤྱོད་ནི་ བརྗེ་སོར་འབད་ནི་ བཟོ་བཤའ་རྒྱབ་ནི་ དེ་ལས་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ གཏུན་འཁེལ་འབད་ཡོད་མི་དང་འབྲེལ་ཏེ་ ཚོང་འབྲེལ་མིན་པའི་སྐོ་ལས་ ཞིང་ཁར་སྤྱང་བཞག་འབད་ཡོད་པའི་སོན་བཙོང་ནི་ ཡང་ན་ རིགས་སྤྱེལ་ཅ་དངོས་ཚུ་ རིགས་སྤྱེལ་མིའི་ཐོབ་དབང་ བཀག་འཛིན་འབད་ཚོག།

རིགས་སྤྱེལ་མིའི་ དགོངས་ཡངས་ཚུ།

༤༢. ཐོབ་དབང་འཆང་མི་ཚུ་ལུ་གནང་སྤྱོད་པའི་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༣༧ པ་ལས་ ༤༠ པ་ཚུན་གྱི་ཐོབ་དབང་ཚུ་ རིགས་སྤྱ་གཞན་ རིགས་སྤྱེལ་མིའི་དོན་ལུ་ བཟོ་སྐྱིལ་འབད་ཡོད་པའི་ བཅའ་ཁྲིམས་ཚུ་ལུ་ ཆ་གནས་མེད་པའི་ཁར་ སྤྱང་སྐྱོབ་ཅན་གྱི་རིགས་སྤྱ་ལས་མ་འབྱུང་མི་ རིགས་སྤྱ་གཞན་ཚུ་ལུ་ཡང་ ཆ་གནས་མེད།

Duration of the Rights

43. The plant variety protection shall last 20 years from date of grant of the right and 25 years for trees and vines.

Exhaustion of the Rights

44. The rights conferred in sections 36 to 39 of this Act shall not extend to acts concerning any material of the protected variety or any material derived from such protected variety, which has been sold or otherwise marketed by the holder with her or his consent, unless such activities:
- (1) involve further propagation of the variety in question; or
 - (2) involve an export of material, for the purpose of propagation, into a country that does not protect varieties of the plant genus or species to which the variety belongs.

Compulsory Licenses

45. A person may file an application to the Competent National Authority, for grant of a compulsory license in respect of the rights conferred under this Act.
46. A compulsory license shall not be granted unless one or more of the following conditions are fulfilled, if:
- (1) it is necessary to safeguard public interest;

ཐོབ་དབང་གི་དུས་ལྟན།

༤༣. ཐོབ་དབང་གི་དུས་ལྟན་དེ་ ཐོབ་དབང་ཐོབ་པའི་ཚེས་གངས་ལས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ སྤྱི་ཤིང་
རིགས་སྣ་ཨིན་པ་ཅིན་ ལོ་ངོ་ ༣༠ ནང་ ཤིང་དང་རྩ་སྤྱིའི་རིགས་ཨིན་པ་ཅིན་ ལོ་ངོ་ ༣༥ ལུན་
སྤྱང་སྤྱོད་འབད་དགོ།

ཐོབ་དབང་ཚོགས་པ།

༤༤. བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༣༤ པ་ལས་ ༣༩ པའི་ནང་གསལ་ལྟར་དུ་ སྤྱོད་པའི་ཐོབ་དབང་
དེ་གིས་ སྤྱང་སྤྱོད་འབད་ཡོད་པའི་རིགས་སྣ་གང་རུང་གི་ལཱ་འབད་ནི་ཚུ་ལས་ བཙོང་ནི་ ཡང་ན་
ཐོབ་དབང་འཆང་མི་གི་གནང་བ་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ བཙོང་བ་ ཡང་ན་ སྤྱི་ཤིང་གི་རིགས་གསལ་སྤྱོད་
འབད་ཡོད་མི་འདི་ བཙོང་ཚར་བའི་རིགས་སྣ་ལཱ་ རིགས་ཀྱི་ཐོབ་དབང་ལྲབ་ཚད་མེད་དེ་འབད་
རུང་ གཤམ་འཁོད་ལས་སྣ་ཚུ་གི་དོན་ལས་ བཙོང་ས་བཙོང་མ་ཨིན་པ་ཅིན་ རིགས་སྣའི་དབྱེ་
བའི་ཐོབ་དབང་ཡོད།

- (༡) རིགས་སྣ་དེ་ དར་ལྷབ་གཏང་ནི་གངས་སུ་ཚུད་པ། ཡང་ན།
- (༢) སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྣ་ ཡང་ན་ རིགས་སྣ་དེའི་གངས་སུ་གཏོགས་མི་ཚུ་ལཱ་ སྤྱང་སྤྱོད་མེད་
པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཚུ་ནང་ དར་ལྷབ་གཏང་ནི་དོན་ལཱ་ རྩིང་ཚོང་འབབ་ནིའི་གངས་སུ་ཚུད་
པའི་རིགས།

ངེས་དགོས་ཚོག་ཐམས།

༤༥. བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་ལཱ་ ཐོབ་དབང་ཐོབ་ཡོད་པའི་མི་ངོ་གང་རུང་ཅིག་གིས་ ངེས་དགོས་ཚོག་
ཐམས་ལུ་ནིའི་དོན་ལཱ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་ལཱ་ལུ་ཡིག་སྤུལ་ཚོག།

༤༦. ངེས་དགོས་ཚོག་ཐམས་ལུ་ནིའི་དོན་ལཱ་ གཤམ་གསལ་གྱི་གནད་དོན་གཅིག་ ཡང་ན་ དེ་ལས་
ལྷག་སྟེ་ཚད་དགོང་ཨིན།

- (༡) མི་མང་གི་མཐའ་དོན་བཙོན་ཐབས་ཀྱི་དོན་ལཱ་ ཉེན་སྲུང་འབད་བ། ཡང་ན།

- (2) it is necessary due to insufficient supply of the subject variety by the rights holder;
- (3) a high proportion of the plant variety offered for sale by the right holder in Bhutan is being imported and not produced in the country; or
- (4) the right holder is not prepared to grant a license on reasonable commercial terms.

Other requirements for Granting Compulsory License

47. The Competent National Authority shall act in compliance with the general laws and regulations in granting or refusing a compulsory license. In particular, the Competent National Authority shall:

- (1) provide opportunity to the right holder to be heard and to respond to all assertions of the applicant of the compulsory license;
- (2) consult the interest groups and national professional organizations in the field concerned before granting or refusing a compulsory license.

48. Any appeal against the decision of the Competent National Authority to grant or refuse a compulsory license, or on the amount of equitable remuneration thereof, shall be brought before a court of law.

Derogation from Exceptions

49. Any private contracts that impose restrictions on the use of the material of the variety, or parts thereof, in contravention to the exceptions set out in sections 41 and 42 of this Act shall be unenforceable.

- (༢) ཐོབ་དབང་འཆང་མི་དེ་གིས་ རིགས་སྣ་དེ་ མཁོ་སྤྱོད་ལངམ་སྡེ་བཀའ་སྡེལ་འབད་མ་
ཚུགས་པ།
- (༣) ཐོབ་དབང་འཆང་མི་དེ་གིས་ སྤོ་ཤིང་རིགས་སྣ་འདི་ འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ ཚོང་སྐྱར་
གྱི་དོན་ལུ་མང་ཤོས་ཅིག་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཁོད་བཟོ་བཏོན་མ་འབད་བར་ ཕྱི་ལས་ནང་
འདྲེན་འབབ་པ།
- (༤) ཐོབ་དབང་འཆང་མི་དེ་གིས་ འོས་འཚམས་ལྡན་པའི་ཚོང་སྐྱར་གྱི་གོང་ཚད་ལྟར་དུ་ ཚོག་
ཐམ་སྤོད་མ་བཏུབ་པ།

ངེས་དགོས་ཚོག་ཐམ་གནང་ནི་དོན་ལུ་དགོས་མཁོ་གཞན།

- ༧. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ ངེས་དགོས་ཚོག་ཐམ་གནང་མ་ད་ ཡང་ན་ མ་གནང་
བར་བཞག་ནི་ཚུ་ཡང་ སྤྱིར་བཏང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་དང་བཅའ་ཡིག་ཚུ་དང་འཁྲིལ་དགོས་པའི་
ཁར་ དམིགས་བསལ་གྱིས།
- (༡) ཐོབ་དབང་འཆང་མི་དེ་ལུ་ ངེས་དགོས་ཚོག་ཐམ་ལུ་བཟོ་མཁོ་གསལ་བསྐྱབས་ཚུ་ལུ་ ལན་
གསལ་བཏོན་ནི་གོ་སྐབས་སྤོད་དགོ།
- (༢) ངེས་དགོས་ཚོག་ཐམ་གནང་མ་ད་ ཡང་ན་ མ་གནང་བའི་སྤྱོད་ལས་ ཁོ་རྒྱུད་ཡོད་མི་
སྡེ་ཚན་དང་ གནད་དོན་དང་འབྲེལ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཡོངས་ཁྱད་རིག་ཚོགས་སྡེ་ཚུ་དང་ཅིག་
ཁར་གྲོས་བསྟུན་འབད་དགོ།

༨. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ཚོག་ཐམ་གནང་ནི་ ཡང་ན་ མ་གནང་བར་བཞག་ནི་
ཡང་ན་ སྤྱོད་ལས་ལྷུང་གི་གྲོས་ཚོད་ལུ་ ཁོ་རྒྱུད་མ་བཏུབ་ཚེ་ ཁྲིམས་གྱི་འདུན་ས་ལུ་མཐོ་
གཏུགས་ལུ་ཚོག།

ཡངས་ཆག་ལས་འགལ་བ།

༩. སྤོང་གི་འགན་ཡིག་ཚུ་ནང་ རིགས་སྣ་དངོས་པོ་ ཡང་ན་ དེའི་ཆ་ཤས་སྤྱོད་ནི་ཚུ་ བཅའ་ཁྲིམས་
འདི་དོན་ཚན་ ༤༡ པ་དང་ ༤༢ པའི་ནང་བཏོན་དེ་ཡོད་པའི་ ཡངས་ཆག་ལས་འགལ་བའི་
བཀག་དམ་འབད་བ་ཅིན་ བསྟུར་སྤོད་འབད་མི་ཚོག།

Application for Protection

50. A person may file an application for a plant variety right under this Act and the procedures of application shall be prescribed in the Rules.

Examination

51. Under the supervision of the Competent National Authority, the variety shall be examined based on the results obtained by the applicant as prescribed in the Rules.

Denomination

52. The denomination of a protected variety shall be its generic designation in a way that the variety may be identified. The denomination may consist of any suitable word, combination of words, combination of words and figures or combination of letters and figures, provided that the denomination allows the variety to be identified.

Interface with Seed Certification System

53. The rights conferred under this Act shall be separate from the measures taken by the Royal Government of Bhutan to regulate the production, certification and marketing of material of plant varieties or the importing or exporting of such material.

སྤྱང་སྐྱོབ་ཀྱི་དོན་ལུ་ལྷ་ཡིག།

༥༠. མི་ངོམ་ཅིག་གིས་ བཅའ་ཁྲིམས་འདི་འོག་ལུ་ སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྤྱི་ཐོབ་དབང་ལུ་ ལྷ་ཡིག་སྤུལ་
ཚོགས་དང་ ལྷ་ཡིག་སྤུལ་ཐངས་ཀྱི་བྱ་སྐྱོཾ་ཚུ་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཚེད་དུ་བཀོད་དགོ།

བཏག་ཞིབ།

༥༡. བཅའ་ཡིག་ནང་ཚེད་དུ་བཀོད་ཡོད་མི་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ ལྷ་ཡིག་སྤུལ་མི་གིས་ཐོབ་ཡོད་པའི་གྲུབ་
འབྲས་ཚུ་ལུ་ གཞི་བཞག་སྟེ་རིགས་སྤྱི་དེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ ལྷ་ཏྲོག་
ཐོག་ལུ་བཏག་ཞིབ་འབད་དགོ།

མིང་བཏག་མས།

༥༢. སྤྱང་སྐྱོབ་རིགས་སྤྱི་ཅིག་གི་མིང་ཏག་མས་དེ་ རིགས་སྤྱི་དེའི་ངོས་འཛིན་ལུ་ འོས་འབབ་ཡོད་པའི་
རིགས་རྒྱུད་ངོས་འཛིན་ཅན་དགོ། རིགས་རྒྱུད་ངོས་འཛིན་ཅན་གྱི་མིང་བཏག་མས་དེ་ཡང་རིགས་སྤྱི་
ངོས་འཛིན་འབད་ནི་ལུ་ འོས་འབབ་ལྡན་པའི་ མིང་ཚོག་དང་མིང་ཚོག་མཉམ་སྦྱར་ མིང་ཚོག་
དང་ཨང་ག་བྲུག་མཉམ་སྦྱར་ ཡང་ན་ ཡིག་ག་བྲུག་མཉམ་སྦྱར་ གང་རུང་
བཏག་མས་ཚོག།

སོན་རིགས་ལག་ཁྱེར་ལམ་ལུགས་ཀྱི་འབྲེལ་མཚམས།

༥༣. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ ཐོབ་དབང་སྤྱོད་མི་དེ་ འབྲུག་རྒྱལ་གཞུང་གིས་སྤྱི་ཤིང་རིགས་
སྤྱི་དངོས་པོ་ཚུ་བཟོ་བཏོན་དང་ལག་ཁྱེར་སྤྱོད་ལུགས་ དེའམ་ ཚོང་འབྲེལ་འཐབ་ནི་ ཡང་
ན་ སྤྱི་ཤིང་རིགས་སྤྱི་དངོས་པོ་ནང་འབྲེན་འཐབ་ནི་ ཡང་ན་ ཕྱིར་ཚོང་འཐབ་ནིའི་ཐབས་ལམ་
རྒྱིགས་ཏེ་ཡོད་མི་ཚུ་ལས་སོ་སོར་འོང་དགོ་པ་ཡིན།

Interface with Patent Law

54. Notwithstanding any patent rights restricting the use of material of the variety or parts thereof, the exceptions as set out in sections 41 and 42 of this Act shall apply.

Nullity of Breeder's Right

55. The Competent National Authority shall declare a breeder's right null and void when it is established that:

- (1) the conditions laid down in sections 29 to 34 of this Act are not complied with at the time of the grant of the breeder's right; or
- (2) the breeder's right has been granted to a person who is not entitled to it.

Cancellation of Breeder's Right

56. The Competent National Authority may cancel a breeder's right, if the conditions laid down in sections 29 to 34 of this Act are no longer fulfilled.

57. The Competent National Authority may cancel a breeder's right granted, if the breeder within a prescribed period fails to:

- (1) provide the Competent National Authority with the information, documents or material deemed necessary for verifying the maintenance of the variety;
- (2) pay such fees as may be payable to keep the right in force; or

དཔེ་གསར་ཁྲིམས་དབང་གི་འབྲེལ་མཚམས།

༥༤. དངོས་པོའི་རིགས་སྣ་ཚུ་ ཡང་ན་ དེའི་ཆ་ཤས་ཚུ་སྟོན་ནིའི་ཐང་ཁར་ དཔེ་གསར་བདག་དབང་གི་
བཀག་དམ་ལུ་མ་ལྷོས་པར་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༤། པ་ལས་ ༤༩ པའི་ནང་བཀོད་
དེ་ཡོད་མི་ཡངས་ཆག་དང་འཁྲིལ་དགོ།

རིགས་སྟེལ་མི་ཚུ་གི་ཐོབ་དབང་ཆ་གནས་མེད་པ།

༥༥. གཤམ་གསལ་དོན་ཚན་ཚུ་གི་བདེན་ཁུངས་བཀག་ཚེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་
རིགས་སྟེལ་མིའི་ཐོབ་དབང་ཚུ་ ལུ་མེད་དང་བདེན་སྟོང་སྟེ་གསལ་བསྐྱགས་འབད་དགོ།

(༡) རིགས་སྟེལ་མི་གི་ཐོབ་དབང་སྟོན་པའི་སྐབས་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༩༧ པ་
ལས་ ༩༩ པ་ཚུའི་ནང་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་གནད་དོན་ཚུ་དང་མ་འཁྲིལ་བར་ཡོད་པ། ཡང་ན།

(༢) རིགས་སྟེལ་མི་གི་ཐོབ་ལམ་མེད་པའི་མི་ཅིག་ལུ་ཐོབ་དབང་སྟོན་དེ་ཡོད་པ།

རིགས་སྟེལ་མི་གི་དབང་ཆ་མེད་བཏང་བ།

༥༦. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༩༧ པ་ལས་ ༩༩ པའི་ནང་ འཁོད་དེ་ཡོད་མི་ གནས་ཚུལ་ཚུ་
མ་འགྲུབ་ཚེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རིགས་སྟེལ་མི་གི་ཐོབ་དབང་ཚུ་ཆ་མེད་
གཏང་ཚེ་ག།

༥༧. རིགས་སྟེལ་མི་གིས་ ཆེད་དུ་བཀོད་པའི་དུས་ཡུན་ནང་ གཤམ་གསལ་གྱི་ལས་སྣ་ཚུ་འགྲུབ་ནི་
ལས་ འབྲས་ཤོར་འབྲང་པ་ཅིན་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རིགས་སྟེལ་མི་ལུ་
གནད་སྟེ་ཡོད་པའི་ཐོབ་དབང་ཆ་མེད་གཏང་ཚེ་ག།

(༡) རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རིགས་སྣ་རྒྱུན་སྦྱོང་བདེན་དཔུང་གི་དོན་ལུ་
བརྗོད་གནས་ཚུལ་ཡིག་ཆ་ཡང་ན་ དགོས་མཁོ་བའི་དངོས་པོ་ཚུ་ལུ་དགོ། ཡང་ན།

(༢) ཐོབ་དབང་ལག་ལེན་སྟོན་ཐབས་ལུ་ སླ་ཆ་ཚུ་སྟོན་དགོ།

- (3) propose another suitable denomination, where the denomination of the variety is cancelled after the grant of the rights.

CHAPTER 5

ACCESS TO GENETIC RESOURCES

Access to Genetic Resources

58. Access to genetic resources shall be obtained through one of the following procedures:
 - (1) Scoping Agreement;
 - (2) Access and Benefit Sharing Agreement;
 - (3) Material Transfer Agreement; or
 - (4) Standard Material Transfer Agreement.

Access Proposal

59. A user shall submit to the National Focal Point an access proposal for access to genetic resources in the format prescribed in the Rules along with a processing fee wherever applicable.
60. The National Focal Point shall assess the access proposal against the criteria set out in the Rules and inform the user in writing of the decision taken as per the time stipulated in the Rules.

(੩) ཐོབ་དབང་ཐོབ་པའི་ཤུལ་ལས་ རིགས་སྤྱི་མིང་བཏགས་ཏེ་ ཆ་མེད་བཏང་བའི་ཤུལ་
མར་ག མོ་སྐྱོང་འཐབ་མི་དེ་གིས་འོས་འབབ་ཅན་གྱི་མིང་བཏགས་གཞན་ཅིག་གྲོམ་འཆར་
སུལ་དགོ།

ལེའུ་ ༥ པ།

རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད།

རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད།

༥༥. རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད་འབད་ནི་འདི་ གཤམ་གསལ་གྱི་བྱ་སྤྱོད་རིམ་པ་ཚུ་གི་གཤམ་
ལས་ གང་རུང་གཅིག་བརྒྱད་དེ་ ལེན་དགོ།
- (༡) རྩོན་དབྱེད་གན་རྒྱའི་ཐོག། ཡང་ན།
 - (༢) ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱའི་ཐོག།
 - (༣) རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུད་གྱི་གན་རྒྱའི་ཐོག།
 - (༤) གནས་ཚད་ཅན་གྱི་རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུད་གན་རྒྱའི་ཐོག།

ཐོབ་སྤྱོད་གྲོམ་འཆར།

༥༧. སྤྱོད་མི་ཅིག་གིས་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་པའི་བཀོད་སྒྲིགས་ལྟར་དུ་ རིགས་རྒྱན་ཐོན་
ཁུངས་ཐོབ་སྤྱོད་གྱི་གྲོམ་འཆར་དང་གཅིག་ཁར་ དགོས་མཁོ་དང་འབྲེལ་བྱ་རིམ་གྱི་འཇུག་དང་
སྒྲགས་ཏེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ལུ་སུལ་དགོ།
༥༨. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ བཅའ་ཡིག་ནང་གི་ཚད་གཞི་དང་འབྲེལ་ཏེ་ ཐོབ་སྤྱོད་གྲོམ་
འཆར་དབྱེ་ཞིབ་འབད་དགོཔ་དང་ དེའི་གྲོམ་ཚོད་འདི་ཡང་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་པའི་
དུས་ཡུན་ནང་འཁོད་ སྤྱོད་མི་འདི་ལུ་ ཡིག་ཐོག་བརྒྱ་དོན་སྤྱོད་དགོ།

61. The National Focal Point shall determine the conditions of access based on the access proposal and intended use of the genetic resources as prescribed in the Rules.
62. An access proposal is the basis for negotiation of either a Scoping Agreement or an Access and Benefit Sharing Agreement.
63. The Competent National Authority shall have the final authority to approve or reject an access proposal to genetic resources based on the recommendation of National Focal Point.
64. The National Focal Point may submit request for exemptions from procedural requirements or a fee waiver under this Act to the Competent National Authority where the access to genetic resources is driven by national priorities and programmes.
65. The Competent National Authority shall, for the purpose of section 64 of this Act, render its decision based on the degree of benefit that may accrue to the nation in general and a community in particular.

Prior Informed Consent

66. The National Focal Point shall before entering into Scoping Agreement or Access and Benefit Sharing Agreement seek prior informed consent of the providers of genetic resources or holders of associated traditional knowledge as prescribed in the Rules.

༤༡. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ ལུ་ཡིག་དང་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་གི་
དམིགས་པ་ལུ་གཞི་བཞག་སྟེ་ཐོབ་སྤྱོད་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་ཚུ་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་
དང་འཁྲིལ་ཏེ་ གཏན་འཁེལ་བཟོ་དགོ།

༤༢. ཐོབ་སྤྱོད་གྲོས་འཆར་འདི་ སྡོན་དབུང་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་
གང་རུང་ཅིག་ མཐུན་སྦྲིག་འབད་ནི་གི་གཞི་ཨིན།

༤༣. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱི་གྲོས་འདེབས་གུར་གཞི་བཞག་ཐོག་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་
གི་ཐོབ་སྤྱོད་ཀྱི་གནང་བ་གནང་ནི་ ཡང་ན་ མ་གནང་ནི་འཐུང་དབུང་ཀྱི་དབང་ཚད་འདི་ རྒྱལ་
ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་ལུ་ཡོད།

༤༤. རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་ཐོབ་སྤྱོད་འདི་ རྒྱལ་ཡོངས་གཙོ་རིམ་དང་ལས་རིམ་ལུ་འཁྲིལ་དགོ་ཚེ་
རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ བཅའ་ཁྲིམས་འདི་འོག་ལུ་ བཀོད་དེ་ཡོད་པའི་བྱ་སྤྱི་རིམ་
པ་ཚུ་འདི་གོས་མཁོ་ལས་ཡངས་ཆག་ ཡང་ན་འཐུས་དགོངས་ཡངས་ཀྱི་ལུ་བ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་
ལྡན་དབང་འཛིན་ལུ་ཕུལ་དགོ།

༤༥. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ བཅའ་ཁྲིམས་འདི་འོག་ཚན་ ༤༤ པའི་དོན་ལུ་ སྤྱིར་
བཏང་རྒྱལ་ཁབ་དང་དམིགས་བསལ་གྱི་མི་སྡེ་ལུ་ཁེ་ཕན་བྱུང་ཡོད་པའི་ཚད་གུ་གཞི་བཞག་སྟེ་
གྲོས་ཐག་གཅད་དགོ།

སྤྱི་གོང་བཟང་འཕྲོད་གནང་བ།

༤༦. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ སྡོན་དབུང་ཀྱི་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་
བཤའི་གན་རྒྱ་མ་བཟོ་བའི་ ཉེ་མ་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ རིགས་
རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་སྤྱོད་མི་ ཡང་ན་ སྤར་སྤོལ་ཤེས་ཡོན་འཆང་མི་ཚུ་འདི་ སྤྱི་གོང་བཟང་འཕྲོད་གནང་བ་
ལེན་དགོ།

Relationship to Other Permits

67. A Scoping Agreement, Access and Benefit Sharing Agreement, Material Transfer Agreement, or Standard Material Transfer Agreement is not a substitute for other permits or clearance required for collection of genetic resources under the relevant laws in force.
68. If a user requires a permit or clearance from other agencies, the National Focal Point may assist the user to obtain such permit before execution of a contract.
69. The National Focal Point shall, at any stage of access, determine whether there is a need to carry out resource sustainability assessment for access to genetic resources.
70. The concerned user shall bear the cost for conducting resource sustainability assessment under section 69 of this Act.

Scoping Agreement and Access and Benefit Sharing Agreement

General Procedure

71. A user obtaining access to genetic resources for commercial utilization including commercial research shall enter either directly into Access and Benefit Sharing Agreement or a Scoping Agreement followed by Access and Benefit Sharing Agreement.
72. The National Focal Point on behalf of the providers of genetic resources shall, subject to approval of the access proposal by the Competent National Authority, negotiate a Scoping Agreement or Access and Benefit Sharing Agreement with the user.

ཚོག་ཐམ་གཞན་དང་འབྲེལ་བ།

༤༧. རྩོན་དཔུང་གན་རྒྱ་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤའ་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་
གནས་ཚད་ཅན་གྱི་རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤའ་གན་རྒྱ་གིས་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་ཁྲབ་དབང་ཡོད་པའི་ཁྲིམས་གཞན་
གྱི་མངའ་འོག་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་རྒྱ་ བསྐྱེད་གི་དོན་ལུ་མཁོ་བའི་ཚོག་ཐམ་གཞན་གྱི་
ཚབ་སྤེལ་བཏུབ།
༤༨. གལ་སྲིད་ རྩོད་མི་ཅིག་ལུ་ ལས་སྡེ་གཞན་ལས་ཚོག་ཐམ་ ཡང་ན་ ཉེ་གསལ་མེད་ཀྱི་གནང་བ་
དགོ་ཚེ་ རྒྱལ་ཡོངས་རང་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ གན་འཛིན་མ་བཟོ་བའི་ཉེ་མ་རྩོད་མི་འདི་ལུ་ དེ་
ལུགས་ཀྱི་ཚོག་ཐམ་ལེན་ནི་ལུ་གོགས་རམ་འབད་ཚོག།
༤༩. རྒྱལ་ཡོངས་རང་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ ཐོབ་སྤྱོད་ཀྱི་གོ་རིམ་གང་རུང་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་རྒྱ་
ཐོབ་སྤྱོད་འབད་ནི་དོན་ལུ་ཐོན་ཁུངས་ཡུན་བརྟན་གྱི་དབྱེ་ཞིབ་འབད་དགོ་པ་ཡོད་མེད་གཏན་འཁེལ་
བཟོ་དགོ།
༥༠. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་དོན་ཚན་ ༤༩ པའི་འོག་ལུ་ ཐོན་ཁུངས་ཡུན་བརྟན་གྱི་དབྱེ་ཞིབ་འབད་བའི་
འགྲོ་མོང་འདི་ འབྲེལ་ཡོད་རྩོད་མི་འདི་གིས་འབག་དགོ།

རྩོན་དཔུང་གན་རྒྱ་དང་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ།

སྤྱི་བཏང་བྱ་རིམ།

༥༡. རྩོད་མི་ཅིག་གིས་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་རྒྱ་ ཚོང་འབྲེལ་བརྩིས་ཏེ་ ཚོང་འབྲེལ་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་
དོན་ལུ་ ཐོབ་སྤྱོད་ལེན་སྐབས་ ཐང་ཀར་དུ་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་
རྩོན་དཔུང་གན་རྒྱ་བཟོ་བའི་ཤུལ་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་བཟོ་དགོ།
༥༢. རྒྱལ་ཡོངས་རང་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་གནང་བ་དང་འཁྲིལ་
རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་རྩོད་མི་རྩེའི་ཉོངས་ལས་སྡེ་ རྩོད་མི་དང་ཅིག་ཁར་རྩོན་དཔུང་གན་རྒྱ་
ཡང་ན་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ མཐུན་སྲིག་འབད་དགོ།

73. The National Focal Point shall, upon completion of the negotiation, submit the outcome to the Competent National Authority for approval.
74. The Competent National Authority may recommend changes to a Scoping Agreement or Access and Benefit Sharing Agreement before its approval.
75. If the user does not agree to the changes recommended by the Competent National Authority under section 74 of this Act, the National Focal Point may further negotiate with the user.
76. The provider of genetic resources shall subject to the approval of the negotiated terms by the Competent National Authority, execute a Scoping Agreement or Access and Benefit Sharing Agreement with the user in the presence of the National Focal Point.

Scoping Agreement

77. A user may obtain a Scoping Agreement for initial exploratory phase of research, and development with the aim of establishing commercial research potential.
78. A Scoping Agreement shall either be a standard contract as may be prescribed in the Rules, or a negotiated contract.
79. The existence of a Scoping Agreement shall not bind the National Focal Point to enter into an Access and Benefit Sharing Agreement.
80. A Scoping Agreement shall be conditional on the payment of a processing fee and a commitment fee as prescribed in the Rules which is non-refundable.

- ༡༣. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ མཐུན་སྦྲིག་འབད་ཚར་བའི་རྗེས་སུ་ གྲུབ་འབྲས་ཚུ་འཛོག་འབད་ནི་གི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་ལུ་སྤུལ་དགོ།
- ༡༤. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ སྲོན་དཔུང་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ གནང་བ་མ་གནང་མིའི་ཉེ་མ་ བསྐྱར་བཅོས་ཀྱི་གྲོས་འདེབས་གནང་ཚེག།
- ༡༥. གལ་སྲིད་ སྤྱོད་མི་འདི་གིས་བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་ དོན་ཚན་ ༡༤ པའི་འོག་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་བསྐྱར་བཅོས་ཀྱི་གྲོས་འདེབས་གནང་མི་ལུ་ ཁས་མ་ལེན་པ་ཅིན་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་སྤྱོད་མི་དང་གཅིག་ཁར་ སྐར་ཡང་མཐུན་སྦྲིག་འབད་ཚེག།
- ༡༦. རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་སྤྱོད་མི་ཅིག་གིས་ མཐུན་སྦྲིག་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ཁ་ཚིག་རྒྱ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་གནང་བ་དང་འཁྲིལ་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ངོ་འཛོམས་ཐོག་སྲོན་དཔུང་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་བཟོ་དགོ།

སྲོན་དཔུང་གན་རྒྱ

- ༡༧. སྤྱོད་མི་ཅིག་གིས་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་ཞིབ་འཚོལ་འོས་འབབ་གཞི་བཙུགས་འབད་ནི་དོན་ལུ་ ཞིབ་འཚོལ་དང་གོང་འཕེལ་གྱི་འགོ་ཐོག་བརྟུག་ཞིབ་ཀྱི་གོ་རིམ་དོན་ལུ་ སྲོན་དཔུང་གན་རྒྱ་བཟོ་ཚེག།
- ༡༨. སྲོན་དཔུང་གྱི་གན་རྒྱ་འདི་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་ གནས་ཚད་ཅན་གྱི་གན་འཛིན་ཡང་ན་ མཐུན་སྦྲིག་འབད་ཡོད་པའི་གན་འཛིན་གང་རུང་ཅིག་དགོ།
- ༡༩. སྲོན་དཔུང་གྱི་གན་རྒྱ་ཡོད་པ་ཙམ་ཅིག་གི་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་འདི་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་བཟོ་ནི་ལུ་འཁྲིལ་དགོས་མེད།
- ༢༠. སྲོན་དཔུང་གན་རྒྱ་བཟོ་ནི་འདི་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་ འོག་སྤྱོད་མ་དགོ་པའི་བྱ་རིམ་གྱི་འཇུག་དང་ འགན་ལེན་གྱི་འཇུག་རྒྱ་དང་འཁྲིལ་དགོ།

81. A user shall not transfer research results or accessed genetic resources to a third party without the prior written approval of the Competent National Authority.
82. If a user transfers research results or accessed genetic resources to a third party for product development and commercial utilization, the third party shall put forward an access proposal for negotiating an Access and Benefit Sharing Agreement.
83. A user not intending to enter into Access and Benefit Sharing Agreement shall surrender accessed genetic resources, research results, and related information to the National Focal Point as determined in the Scoping Agreement.
84. The National Focal Point shall have ownership over the research results, accessed genetic resources, and relevant information surrendered under section 83 of this Act.

Access and Benefit Sharing Agreement

85. Access and Benefit Sharing Agreement is based on mutually agreed terms and include fair and equitable sharing of benefits as per the conditions set in Chapter 7 of this Act.
86. Notwithstanding anything contained in section 77 of this Act, a user may directly enter into an Access and Benefit Sharing Agreement without entering into Scoping Agreement, where the National Focal Point and the user considers it appropriate.

༡༧. སྲོད་མི་ཅིག་གིས་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་ སྲ་གོང་གི་ཡིག་ཐོག་གནང་བ་མེད་པར་
ཞིབ་འཇོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་ཚུ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྲོད་འབད་ཚར་མི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་ ཅུ་
ཕན་གཞན་ལུ་སྲོད་མི་ཚོ་གྲགས།

༡༨. གཤམ་སྲོད་སྲོད་མི་ཅིག་གིས་ ཞིབ་འཇོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་ཚུ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྲོད་འབད་ཚར་མི་
རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་ ཅུ་ཕན་གཞན་མི་ཅིག་ལུ་ ཐོན་སྲོད་གོང་འཕེལ་དང་ ཚོང་འབྲེལ་
བཀོལ་སྲོད་གྱི་དོན་ལུ་སྲོད་ཚེ་ ཅུ་ཕན་དེ་གིས་ཐོབ་སྲོད་དང་ཁེ་ཕན་བཀོ་བཤའི་གན་རྒྱ་མཐུན་
རྒྱུག་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ ཐོབ་སྲོད་གོས་འཆར་བཅུགས་དགོ།

༡༩. སྲོད་མི་ཅིག་གིས་ ཐོབ་སྲོད་དང་ཁེ་ཕན་བཀོ་བཤའི་གན་རྒྱ་བཟོ་ནི་སློ་འདོད་མེད་ཚེ་ ཐོབ་སྲོད་
འབད་ཚར་མི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་དང་ ཞིབ་འཇོལ་གྲུབ་འབྲས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་
བད་དོན་ཚུ་ སྲོན་དབྱུང་གན་རྒྱ་དང་འཕྲིལ་ཏེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ལུ་ཚུམ་སྲོད་དགོ།

༢༠. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༩ པའི་འོག་ལུ་ བཅུམ་སྲོད་དེ་ཡོད་པའི་ཞིབ་འཇོལ་གྱི་གྲུབ་
འབྲས་ཚུ་དང་ ཐོབ་སྲོད་འབད་ཚར་མི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་ དེ་ལས་ འབྲེལ་ཡོད་བད་དོན་
ཚུ་གི་བདག་དབང་འདི་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ལུ་ཡོད།

ཐོབ་སྲོད་དང་ཁེ་ཕན་བཀོ་བཤའི་གན་རྒྱ

༢༡. ཐོབ་སྲོད་དང་ཁེ་ཕན་བཀོ་བཤའི་གན་རྒྱ་འདི་ ཕྱོགས་མཐུན་གྱི་སློེ་ལས་ཁ་འཆམ་པའི་ཁ་ཚོག་
གྲུར་གཞི་བཞག་ཡོད་པ་ལས་ ལེའུ་ ༡ པར་འཁོད་དེ་ཡོད་མི་ཆ་རྒྱུན་ལྟར་ ཁེ་ཕན་ཚུ་འབྲ་མཉམ་
དང་སྲི་སྟོམས་ཐོག་ བཀོ་བཤའ་སྲོད་དགོ།

༢༢. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༡ ལུ་མ་ལྟོས་པར་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་དང་སྲོད་མི་
ཅིག་གིས་ འོས་འབབ་མཐོང་ཚེ་ སྲོད་མི་འདི་གིས་ སྲོན་དབྱུང་གན་རྒྱ་མ་བཟོ་བར་ ཐད་ཀར་
ཏུ་ ཐོབ་སྲོད་དང་ཁེ་ཕན་བཀོ་བཤའི་གན་རྒྱ་བཟོ་ཚོགས།

87. An Access and Benefit sharing Agreement sets out the terms and conditions for access to and utilization of genetic resources or access to and utilization of associated traditional knowledge for research or commercial purposes.
88. An Access and Benefit Sharing Agreement shall be conditional on the payment of a processing fee and a commitment fee as prescribed in the Rules which is non-refundable.
- Provided that the commitment fee shall not be payable, if the payment has been made at the scoping phase.

Certificate of Compliance

89. The Competent National Authority shall issue certificate of compliance to the user upon execution of a Scoping Agreement or Access and Benefit Sharing Agreement.
90. A certificate of compliance serves as evidence that the genetic resources or associated traditional knowledge have been accessed in accordance with the provisions of this Act.

Material Transfer Agreement

91. A Material Transfer Agreement is a contract to ensure facilitated transfer of genetic resources.
92. A user may, subject to the approval of the Competent National Authority, obtain Material Transfer Agreement for any of the following purposes:
- (1) specific academic research by a student without commercial intent for the purpose of obtaining academic degree;

༤༧. ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་སྲན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་གི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་བཀོལ་
སྤྱོད་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་གྱི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་བཀོལ་སྤྱོད་ཀྱི་དོན་ལུ་ཞིབ་
འཚོལ་ ཡང་ན་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་དོན་ལུ་ཁ་ཚིག་དང་གནས་ཚིག་རྒྱ་བཀོད་པ་ཨིན།

༤༨. ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་སྲན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་བཟོ་ནི་འདི་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་
ལོག་སྤྱོད་མ་དགོ་པའི་བྱ་རིམ་གྱི་འཇུག་དང་ འགན་ལེན་གྱི་འཇུག་ཚུ་དང་འབྲེལ་དགོ།

ཨིན་རུང་སྲོན་དཔུང་གོ་རིམ་སྐབས་ འགན་ལེན་གྱི་འཇུག་སྤྱོད་ཡོད་ཚེ་ འཇུག་ལོག་སྤྱོད་ཨིན་
དགོ།

གནས་པའི་ལག་ཁྱེར།

༤༩. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ སྲོན་དཔུང་གི་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་སྲན་
བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་བཟོ་ཚར་བའི་ལུ་ལུ་ སྤྱོད་མི་འདི་ལུ་གནས་པའི་ལག་ཁྱེར་སྤྱོད་དགོ།

༥༠. གནས་པའི་ལག་ཁྱེར་འདི་གི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲར་སྲོལ་
ཤེས་ཡོན་ཚུ་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དགོངས་དོན་ཚུ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ ཐོབ་སྤྱོད་འབད་ཡོད་པའི་སྐབས་
བྱེད་བཏུབ།

རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུད་གན་རྒྱ།

༥༡. རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུད་ཀྱི་གན་རྒྱ་འདི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ཐོབ་སྤྱོད་འབད་མ་ད་ ལྷན་ཐབས་
འབད་དགོ་པ་དེས་བརྟན་བཟོ་ནིའི་གན་འཛིན་ཨིན།

༥༢. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་གན་བ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ སྤྱོད་མི་ཅིག་གིས་ གཤམ་འཁོད་
གནད་དོན་ཚུ་གི་དོན་ལས་ རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུད་ཀྱི་གན་རྒྱ་བཟོ་ཚོགས།

(༡) སློབ་ཚུགས་ཅིག་གིས་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་དམིགས་པ་མེད་པར་ སློབ་རིག་གི་གཙུག་ལག་ཤེས་
ཚད་ཀྱི་དོན་ལུ་ དམིགས་གསལ་སློབ་རིག་གི་ཞིབ་འཚོལ་འབད་མི། ཡང་ན།

- (2) exchange of samples between national and international institutions for research without commercial intent;
- (3) sample testing for specific purposes as determined by the National Focal Point and approved by the Competent National Authority;
or
- (4) such other cases as may be determined by the Competent National Authority.

93. The National Focal Point shall determine whether a user qualifies for a Material Transfer Agreement under section 92 of this Act.

Access to Plant Genetic Resources for Food and Agriculture

94. Access to duly registered ex-situ collections of Plant Genetic Resources for Food and Agriculture under Annex-1 of the International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture specifically for food and feed purposes shall be in accordance with the terms and conditions of the Multilateral System of Access and Benefit-sharing of the Treaty.

Provided that the Competent National Authority has declared the Plant Genetic Resources for Food and Agriculture to be in the public domain and under the management and control of the Government.

(༢) རྒྱལ་ཡོངས་གཙུག་ལྷན་ཚུའི་བར་ན་དང་ རྒྱལ་ཡོངས་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་གཙུག་ལྷན་ཚུའི་བར་ན་
དེལས་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་དམིགས་པ་མེད་པའི་ཞིབ་འཇོལ་གྱི་དོན་ལུ་ དཔེ་ཚད་བརྗེ་སོང་
འབད་མི།

(༣) དམིགས་གསལ་གནད་དོན་གྱི་དོན་ལུ་ དཔེ་ཚད་བརྗེ་དཔུང་འབད་ནིའི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་
ཡོངས་གྱི་རོཙ་གཙོ་ཅན་གྱི་ གྲོས་ཐག་ཚོད་དེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་
གནང་བ་གྲུབ་མི།

(༤) རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་ གཏན་འཁེལ་བཟོ་ཡོད་པའི་དེ་བསྐྱུན་གྱི་གནད་
དོན་གཞན་ཚུ།

༧༩. རྒྱལ་ཡོངས་གྱི་རོཙ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༧༩ པའི་འོག་ལུ་ སྤྱོད་
མི་ཅིག་ལུ་ རྒྱ་ཚམས་བཟུང་གྱི་གན་རྒྱའི་དོན་ལུ་ རྩད་ཚེས་ཚུ་ཚང་ག་མི་ཚང་ གཏན་འཁེལ་བཟོ་
དགོ།

བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་དོན་ལུ་ སྤྲོ་ཤིང་གི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཐོབ་སྤྱོད།

༧༧. རྒྱལ་སྤྱི་བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་གྱི་སྤྲོ་ཤིང་ ཚིངས་ཡིག་གི་ཟུང་
སྒྲགས་ ན པའི་ནང་ ཚུལ་མཐུན་ཐོ་བཀོད་གྲུབ་པའི་ རང་བཞིན་ས་ཁོངས་ལས་མེན་མི་
དམིགས་གསལ་དུ་ བཟའ་འཐུང་དང་ཆག་གི་དོན་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་བསྐྱེལ་ལེན་ ཐོབ་
སྤྱོད་འབད་དགོ་པ་ཅིན་ རྒྱལ་ཁབ་ཕྱོགས་མང་གི་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་ལམ་ལུགས་
ཚིངས་ཡིག་ནང་གི་ ལ་ཚོག་དང་གནས་ཚུག་ཚུ་དང་འཁྲིལ་དགོ།

ཨིན་རུང་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་དོན་ལུ་ སྤྲོ་ཤིང་
རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ མི་མང་མང་འོག་དང་ གཞུང་གི་འཛིན་སྐྱོང་དང་དམ་འཛིན་འོག་ལུ་
ཨིན་པའི་ གསལ་སྒྲགས་འབད་འབདཝ་ཅིག་དགོ།

95. The Competent National Authority shall categorize Plant Genetic Resources for Food and Agriculture that are in the public domain and under the management and control of the Government.
96. If there is a reasonable ground to believe that a sample will be used for non-food or non-feed purposes, the National Focal Point may determine access to such plant genetic resources subject to Access and Benefit Sharing requirements provided in this Act.
97. Plant genetic resources for food and agriculture that are held by a public collection in Bhutan or outside and not explicitly declared to be in the public domain are not covered by the Multilateral System of Access and Benefit-sharing and shall be dealt in accordance with Access and Benefit Sharing requirements.

Standard Material Transfer Agreement

98. A Standard Material Transfer Agreement is a standard contract to ensure access to plant genetic resources for food and agriculture under Multilateral System of Access and Benefit Sharing of the Treaty.

Sample Transfer Certificate

99. A sample transfer certificate as provided in the Rules shall be issued by the National Focal Point to facilitate transfer of samples of genetic material under a Scoping Agreement, Access and Benefit Sharing Agreement or Material Transfer Agreement or Standard Material Transfer Agreement.

༧༥. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ མི་མང་མངའ་འོག་ལུ་དང་ གཞུང་གི་འཛིན་སྐྱོང་དང་
དམ་འཛིན་འོག་ལུ་ཡོད་པའི་ བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་དོན་ལུ་ སྲོ་ཤིང་གི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་
ཁུངས་ཚུ་ རིགས་དབྱེ་སྟེ་བཞག་དགོ།

༧༦. གཤམ་སྲིད་ དཔེ་ཚད་ཅིག་ བཟའ་འཐུང་ ཡང་ན་ ཆག་གི་དོན་ལུ་མིན་པའི་གནད་དོན་ལུ་ལག་
ལེན་འཐབ་ནི་ཨིན་པའི་དོགས་པ་འཆར་ཚེ་ རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ དེ་ལུགས་གྱི་
སྲོ་ཤིང་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་འོ་ཐོབ་སྤྱོད་ཀྱི་ཐང་ བཅའ་ཁྲིམས་འདི་ནང་འཁོད་དེ་ཡོད་པའི་
ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་དགོས་མཁོ་དང་འཁྲིལ་དགོས་སྟེ་ གཏན་འཁེལ་བཟོ་ཚུག།

༧༧. བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་དོན་ལུ་ སྲོ་ཤིང་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་ཕྱི་ནང་
གང་རུང་ལུ་ མི་མང་བསྐྱེད་ལེན་ནང་ཡོད་མི་ དེ་ལས་ མི་མང་མངའ་འོག་ནང་འཁོད་ གསལ་ཉྱལ་
ཉོ་སྟེ་གསལ་ལ་བསྐྱུགས་མ་འབད་མི་ཚུ་ རྒྱལ་ཁབ་ཕྱོགས་མང་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་
ལམ་ལུགས་གྱི་མ་ཁུབ་ནི་དང་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་དགོས་མཁོ་དང་འཁྲིལ་ཉེ་ལག་
ལེན་འཐབ་དགོ།

གནས་ཚད་ཅན་གྱི་རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུང་གི་གན་རྒྱ།

༧༨. གནས་ཚད་ཅན་གྱི་རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུང་གི་གན་རྒྱ་འདི་ རྒྱལ་ཁབ་ཕྱོགས་མང་གི་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་
བགོ་བཤའི་ལམ་ལུགས་ཚེངས་ཡིག་གི་འོག་ལུ་ བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་གྱི་དོན་ལུ་ སྲོ་ཤིང་གི་
རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དེས་བརྟན་བཟོ་ནིའི་ གནས་ཚད་ཅན་གྱི་གན་འཛིན་ཨིན།

དཔེ་ཚད་སྤོ་བཤུང་ལག་ཁྲེར།

༧༩. རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་སྲོན་དབྱུད་གན་རྒྱ་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་
ཡང་ན་ རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུང་གི་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་ གནས་ཚད་ཅན་གྱི་རྒྱ་ཆ་སྤོ་བཤུང་གི་གན་རྒྱ་འི་
འོག་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་གྱི་རྒྱ་ཆའི་དཔེ་ཚད་སྤོ་བཤུང་ལྷན་ཐབས་གྱི་དོན་ལུ་ བཅའ་ཡིག་ནང་འཁོད་
དེ་ཡོད་པའི་ དཔེ་ཚད་སྤོ་བཤུང་གི་ལག་ཁྲེར་སྤོང་དགོ།

100. The sample transfer certificate shall indicate the place from where the sample is collected and the destination of the sample.

CHAPTER 6

ACCESS TO TRADITIONAL KNOWLEDGE ASSOCIATED WITH GENETIC RESOURCES

Documentation, Preservation, and Protection

101. The National Focal Point in order to ensure the continuity of the rich traditional knowledge associated with genetic resources shall, promote its documentation, preservation, and protection.
102. The National Focal Point shall, be the central coordinating agency for inventory, documentation and regulation of traditional knowledge associated with genetic resources.
- Provided that non-documentation of associated traditional knowledge shall not deprive the National Focal Point, local communities, or individuals holding the knowledge from entering into Access and Benefit Sharing Agreement.
103. The National Focal Point shall maintain a national database on traditional knowledge for documenting the information on traditional knowledge associated with genetic resources.
104. Any other national entity intending to inventory and document traditional knowledge associated with genetic resources shall require prior approval of the Competent National Authority on recommendation of the National focal Point.

༡༠༠. དཔེ་ཚད་སྤོ་བཤུད་ཀྱི་ལག་ཁྱེར་འདི་གིས་ དཔེ་ཚད་འདི་ས་གནས་ག་ཏེ་ལས་བསྟུ་ལེན་འབད་ཡི་ག་
དང་ དཔེ་ཚད་འདི་ ས་གནས་ག་ཏེ་ལུ་གཏང་མ་ཡིན་ན་སྟོན་དགོ།

ལེབ་ ༤ པ།

སྤར་སྤོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྤྱོད།

ཡིག་ཐོག་བཀོད་ནི་དང་ མི་ཉམས་རྒྱུན་སྦྱོང་ དེ་ལས་ ཉེན་སྲུང་།

༡༠༡. རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙུག་ཅན་གྱིས་ འབྲོར་ཆེ་བའི་སྤར་སྤོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་
རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་རྒྱུན་མཐུད་པ་ཡོད་པ་སྤེ་ངེས་བརྟན་བཟོ་བབས་ལུ་ དེའི་ཡིག་ཐོག་
བཀོད་ནི་དང་མི་ཉམས་རྒྱུན་སྦྱོང་ དེ་ལས་ ཉེན་སྲུང་ཡར་ཤུག་གཏང་དགོ།

༡༠༢. རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙུག་ཅན་འདི་ སྤར་སྤོལ་ཤེས་ཡོན་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་
ཁུངས་ཚུ་གི་མཛོད་ཐོ་དང་ ཡིག་ཐོག་བཀོད་ནི་ དེ་ལས་ ཚད་འཛིན་གྱི་དོན་ལུ་ མཉམ་འབྲེལ་
གྱི་ལས་སྡེ་ལྟེ་བ་ཡིན།

ཡིན་རུང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤར་སྤོལ་ཤེས་ཡོན་ ཡིག་ཐོག་ལུ་ ཐོ་བཀོད་འབད་དེ་མེད་ཆེ་
རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙུག་ཅན་དང་ ཤེས་ཡོན་འཆང་མི་ ས་གནས་གི་མི་སྡེ་ ཡང་ན་ མི་ངོམ་ཚུ་
ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་སྤོལ་བཀོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ནང་ གྲལ་གཏོགས་འབད་ནིའི་ཐོབ་དབང་མེད་པ་བཟོ་མི་
ཆོག།

༡༠༣. རྒྱལ་ཡོངས་རོ་ཚབ་གཙུག་ཅན་གྱིས་ སྤར་སྤོལ་ཤེས་ཡོན་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་
ཁུངས་ཚུའི་བདེ་དོན་ ཐོ་བཀོད་འབད་ནི་དོན་ལུ་ སྤར་སྤོལ་ཤེས་ཡོན་གྱི་ རྒྱལ་ཡོངས་གནས་
སྤུད་གཞི་མཛོད་ཅིག་ རྒྱུན་སྦྱོང་འབད་དགོ།

༡༠༤. རྒྱལ་ཡོངས་གྱི་ལས་སྡེ་གཞན་གང་རུང་ཅིག་གིས་ སྤར་སྤོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བའི་རིགས་
རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་མཛོད་ཐོ་དང་ ཡིག་ཐོག་བཀོད་ནི་གི་རེ་འདོད་བསྐྱེད་ཆེ་ རྒྱལ་ཡོངས་རོ་
ཚབ་གཙུག་ཅན་གྱི་གྲོས་འདེབས་ཐོག་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་གནང་བ་ལེན་དགོ།

105. The documentation of traditional knowledge associated with genetic resources shall be based on prior informed consent of the providers.
106. The National Focal Point shall ensure the protection of the rights of traditional knowledge holders and promote the utilisation and benefit sharing with the right holders.
107. Access to traditional knowledge associated with genetic resources for research and commercial utilization shall be regulated to promote fair and equitable sharing of benefits from its use.

Community Protocol

108. The National Focal Point shall support and promote communities to develop community protocols on traditional knowledge associated with genetic resources, if necessary.

Providers of Traditional Knowledge Associated with Genetic Resources

109. A community shall be the provider of traditional knowledge associated with genetic resources held within a community, unless an individual is recognised as the holder of the knowledge by that community.
110. If traditional knowledge associated with genetic resources is held by more than one community, the Competent National Authority upon the recommendation of the National Focal Point shall have the right to engage any of the communities as the providers of traditional knowledge.

༡༠༥. སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ཡིག་ཐོག་ལུ་ཐོ་བཀོད་
འབད་མ་ད་ ཤེས་ཡོན་སྟོན་མི་ཚུ་གི་ སྐ་གོང་བརྟེན་འཕྲོད་གནང་བ་དང་འཁྲིལ་དགོ།

༡༠༦. རྒྱལ་ཡོངས་གྱི་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་འཆང་མི་ཚུ་གི་ ཐོབ་དབང་ཚུ་གི་ཉེན་
སྲོལ་ངེས་བརྟན་བཟོ་ནི་དང་ ཐོབ་དབང་འཆང་མི་ཚུ་དང་ཅིག་ཁར་ བཀོལ་སྟོན་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་
བཤའ་ཡར་ཉམ་གཏང་དགོ།

༡༠༧. སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ཞིབ་འཇོལ་དང་ཚོང་
འབྲེལ་གྱི་དོན་ལུ་ ཐོབ་སྟོན་འབད་ནི་འདི་ འབྲེལ་ཉམ་དང་སྤྱི་སྤོམས་ཐོག་ ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའ་
ཡར་ཉམ་གཏང་ནི་དོན་ལུ་ཚད་འཛིན་འབད་དགོ།

མི་སྤྲེའི་བྱ་རིམ།

༡༠༨. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ དགོས་མཁོ་འཐོན་ཚེ་ སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་
ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ ཡར་ཉམ་གཏང་ནི་ནང་ མི་སྤྲེའི་བྱ་རིམ་བཟོ་ནི་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོར་
འབད་དགོ།

སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་སྟོན་མི།

༡༠༩. མི་ངོམ་ཅིག་ སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་འཆང་མི་ཨིན་མ་སྟེ་ མི་སྤྲེའི་གིས་ངོས་ལེན་འབད་དེ་ཡོད་
ན་མ་གཏོགས་ མི་སྤྲེའི་གི་ རང་འཁོད་ལུ་ཡོད་པའི་སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་སྟོན་མི་འདི་ མི་སྤྲེའི་
ཨིན་མ་སྟེ་བཟུ་དགོ།

༡༡༠. གལ་སྲིད་ སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ གཅིག་ལས་
མང་བའི་མི་སྤྲེའི་གི་འཆང་སྟེ་ཡོད་ཚེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་
གཙོ་ཅན་གྱི་གྲོས་འདེབས་ཐོག་ མི་སྤྲེའི་གང་རུང་ཅིག་ སྐར་སྔོལ་ཤེས་ཡོན་སྟོན་མི་སྤྲེའི་ གལ་
གཏོགས་འབད་བཟུག་དགོ།

111. If no determination is made under sections 109 and 110 of this Act, the National Focal Point shall be deemed to be the provider of traditional knowledge.

Access to Traditional Knowledge Associated with Genetic Resources

112. A person seeking access to traditional knowledge shall submit an access proposal to the National Focal Point as per the format prescribed in the Rules.

113. Submission of access proposal for traditional knowledge associated with genetic resources shall comply with the procedures laid down under sections 59 to 65 of this Act.

Access and Benefit Sharing Agreement for Traditional Knowledge Associated with Genetic Resources

114. Access and Benefit Sharing Agreement for traditional Knowledge associated with genetic resources shall comply with procedures laid down under sections 71 to 76 and sections 85 to 88 of this Act.

CHAPTER 7

FAIR AND EQUITABLE SHARING OF BENEFITS

115. Fair and equitable sharing of benefits from commercial use of genetic resources shall be the key component of a Scoping Agreement or Access and Benefit Sharing Agreement.

116. Fair and equitable sharing of benefits from commercial use of traditional knowledge associated with genetic resources shall be the key component of an Access and Benefit Sharing Agreement.

༡༡༡ གཤམ་སྲིད་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༠༧ པ་དང་ ༡༡༠ པའི་འོག་ལུ་ གཏན་འཁེལ་བཟོ་
མ་ཚུགས་ཚེ་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་འདི་ སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་སྦྱོང་མི་སྡེ་བཙུགས་དགོ།

སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ཐོབ་སྦྱོང།

༡༡༢. མི་ངོམ་ཅིག་གིས་ སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཐོབ་སྦྱོང་ལེན་ནིའི་དོན་ལུ་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཚེད་ཏུ་བཀོད་
མི་སྡེ་ག་བཀོད་ལྟར་ ཐོབ་སྦྱོང་གོས་འཆར་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ལུ་སྤུལ་དགོ།

༡༡༣. སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་གི་ ཐོབ་སྦྱོང་གོས་འཆར་
སྤུལ་ཐངས་འདི་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༥༧ པ་ལས་ ༤༥ པ་ཚུན་འཁོད་ཡོད་པའི་བྱ་
རིམ་ཚུ་ལུ་གནས་དགོ།

**རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་དང་འབྲེལ་བའི་ སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་གྱི་དོན་ལུ་ ཐོབ་སྦྱོང་དང་ཁེ་སྙན་བཤོ་བཤའི་
གན་རྒྱ།**

༡༡༤. སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་གྱི་ ཐོབ་སྦྱོང་དང་ཁེ་སྙན་
བཤོ་བཤའི་གན་རྒྱ་འདི་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༡ པ་ལས་ ༡༤ པ་ཚུན་དང་ དོན་
ཚན་ ༢༥ པ་ལས་ ༢༢ པ་ཚུན་ འཁོད་དེ་ཡོད་པའི་བྱ་རིམ་ཚུ་ལུ་གནས་དགོ།

ལེའུ་ ༡ པ།

འབྲུ་མཉམ་དང་སྦྱི་སྦྱོམས་གྱི་ཁེ་སྙན་བཤོ་བཤའ།

༡༡༥. རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་དོན་ལུ་ ལག་ལེན་འཐབ་སྡེ་བྱུང་བའི་ཁེ་སྙན་ཚུ་ འབྲུ་
མཉམ་དང་སྦྱི་སྦྱོམས་ཐོག་བཤོ་བཤའ་འཐོབ་དགོཔ་འདི་ སྦྱོན་དབྱེད་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྦྱོང་
དང་ཁེ་སྙན་བཤོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ཚུ་གི་ཆ་ཤས་གཙོ་བོ་ཅིག་ཨིན།

༡༡༦. སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་དོན་ལུ་
ལག་ལེན་འཐབ་སྡེ་བྱུང་བའི་ཁེ་སྙན་ཚུ་ འབྲུ་མཉམ་དང་སྦྱི་སྦྱོམས་ཐོག་བཤོ་བཤའ་འཐོབ་དགོཔ་
འདི་ ཐོབ་སྦྱོང་དང་ཁེ་སྙན་བཤོ་བཤའི་གན་རྒྱའི་ ཆ་ཤས་གཙོ་བོ་ཅིག་ཨིན།

117. The National Focal Point shall negotiate and provide oversight to ensure fair and equitable sharing of benefits arising from research and commercial utilization of genetic resources and associated traditional knowledge.
118. For the purpose of this Act, benefit-sharing arrangement shall comprise monetary or non-monetary benefits; or both, as may be specified in the Rules.
119. Monetary benefits arising out of research and commercial utilization of genetic resources from the state reserved forests and ex-situ collections shall be channeled into Bhutan Access and Benefit Sharing Fund.
120. A mutually agreed portion of monetary benefits arising from research and commercial utilization of genetic resources from community forest including genetic resources related to food and agriculture developed and sustained by communities shall be channelled into the Bhutan Access and Benefit Sharing Fund.
121. A mutually agreed portion of monetary benefits arising from research and commercial utilization of traditional knowledge associated with genetic resources shall be channelled into the Bhutan Access and Benefit Sharing Fund.
122. Where the National Focal Point is the provider of traditional knowledge associated with genetic resources under section 111 of this Act, monetary benefits arising from research and commercial utilization shall be channelled into Bhutan Access and Benefit Sharing Fund.

Intellectual Property Rights

123. The Access and Benefit Sharing Agreement shall stipulate the legal consequences of applying for any intellectual property rights.

༡༡༧. རྒྱལ་ཡོངས་རྩིས་ལྡན་གཙོ་བོ་ཅན་གྱིས་མཐུན་སྦྲིག་དང་ལྷན་སྦྲེག་འབད་དེ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་དང་
འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་ཁུངས་ཡོན་ལྷན་ཞིབ་འཇུག་དང་ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་
ལེ་ཕན་ཚུ་ འདྲ་མཉམ་དང་སྤྱི་སྤྱོམས་ཐོག་བགོ་བཤའ་འཐོབ་དགོས་པའི་སྤྱི་ལོ་ལྷན་ཁུངས་བཟོ་དགོ།

༡༡༨. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ལུ་ ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གྲངས་སྟུ་ བཅའ་ཡིག་ནང་གསལ་བཀོད་འབད་
མི་ལྟར་ དངུལ་འབྲེལ་ཡང་ན་ དངུལ་འབྲེལ་མེན་པའི་ལེ་ཕན་ཚུ་ ཡང་ན་གཉིས་ཆར་ཚུད།

༡༡༩. རྒྱལ་ཁམས་གྱི་ནགས་ཚལ་སྤྱད་སྦྱོབ་ས་ཁོངས་དང་ རང་བཞིན་ས་ཁོངས་མེན་མི་ལས་བསྐྱེལ་ལེན་
འབད་བའི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ཞིབ་འཇུག་དང་ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་
པའི་དངུལ་གྱི་ལེ་ཕན་ཚུ་ འབྲུག་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ་ནང་བཅུགས་དགོ།

༡༢༠. མི་སྡེ་ཚུ་གིས་གོང་འཕེལ་བཏང་སྟེ་ ཡུན་བརྟན་སྟེ་བཞག་མི་ བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་དང་འབྲེལ་
བའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་བརྩིས་པའི་ རྩིས་སྟེ་ནགས་ཚལ་ནང་གི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་
ཞིབ་འཇུག་དང་ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་དངུལ་གྱི་ལེ་ཕན་ལས་ མོས་མཐུན་ཐོག་
གི་ཆ་ཤས་ཅིག་ འབྲུག་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ་ནང་བཅུགས་དགོ།

༡༢༡. སྤྱི་ལོ་ལྷན་ཁུངས་ཡོན་ལྷན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ ཞིབ་འཇུག་དང་ཚོང་
འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་ དངུལ་གྱི་ལེ་ཕན་ལས་ཆ་ཤས་ཅིག་ འབྲུག་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་
ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ་ནང་བཅུགས་དགོ།

༡༢༢. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༡༡ པ་ལྟར་ རྒྱལ་ཡོངས་རྩིས་ལྡན་གཙོ་བོ་ཅན་འདི་ སྤྱི་ལོ་ལྷན་
ཁུངས་ཡོན་ལྷན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་སྤྱོད་མི་ཨིན་ཚེ་ ཞིབ་འཇུག་དང་
ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་དངུལ་གྱི་ལེ་ཕན་ཚུ་ འབྲུག་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་
བཤའི་མ་དངུལ་ནང་བཅུགས་དགོ།

སློབ་རིག་རྒྱུ་དངོས་ཀྱི་ཐོབ་དབང་།

༡༢༣. ཐོབ་སྤྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ནང་ལུ་ སློབ་རིག་རྒྱུ་དངོས་ཀྱི་ཐོབ་དབང་ གང་རུང་གི་
དོན་ལུ་ ལཱ་བ་འབདམ་ད་ ཁྲིམས་དོན་འབྲེལ་བྱུང་ཚུ་ ཆེད་དུ་བཀོད་དགོ།

124. Where there is no Access and Benefit Sharing Agreement, the application for an intellectual property right shall require the negotiation of an Access and Benefit Sharing Agreement.
125. Where no agreement is reached under section 124 of this Act, the access to genetic resources or associated traditional knowledge shall be illegal and fined as per section 157 of this Act.
126. A negotiation under section 124 of this Act shall be initiated immediately after the submission of the application for the intellectual property right.
127. A negotiation shall be finalized as soon as possible but no later than the deadline for raising objection to the grant of such right.

CHAPTER 8

BHUTAN ACCESS AND BENEFIT SHARING FUND

Bhutan Access and Benefit Sharing Fund

128. The Bhutan Access and Benefit Sharing Fund is hereby regularized into a statutory fund.
129. The National Focal Point shall administer and manage the Bhutan Access and Benefit Sharing Fund under the supervision of the Competent National Authority.

༡༢༤. ཐོབ་སྐྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་མེད་ཚེ་ གློ་རིག་རྒྱ་དངོས་ལུ་ ལུ་བ་འབད་བའི་སྐབས་
ཐོབ་སྐྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་གི་མཐུན་སྦྲིག་བཟོ་དགོ།

༡༢༥. གལ་སྲིད་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༢༤ པ་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ གན་རྒྱའི་མཐུན་སྦྲིག་བཟོ་བ་
མེད་ཚེ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ དེ་འབྲེལ་གྱི་སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཐོབ་སྐྱོད་དེ་ ཁྲིམས་
འགལ་སླེ་བརྩི་འཛོག་འབད་དགོཔ་དང་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༥༧ པ་དང་འཁྲིལ་བའི་
ཉེས་ཆད་ཕོག།

༡༢༦. གློ་རིག་རྒྱ་དངོས་ཀྱི་ཐོབ་དབང་གི་དོན་ལུ་ ལུ་ཡིག་ཕུལ་བའི་འདི་འཕྲོ་ལས་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་
དོན་ཚན་ ༡༢༤ པ་ལྟར་དུ་ མཐུན་སྦྲིག་བཟོ་ནི་འགོ་བཙུགས་དགོ།

༡༢༧. མཐུན་སྦྲིག་ ག་དེ་མཚོགས་མཚོགས་ མཐའ་བཅད་འབད་དགོཔ་དང་ དེ་ཡང་ དེ་བརྒྱུམ་མའི་
ཐོབ་དབང་ གནང་ནི་ལུ་ དགག་ཆ་འབད་ནིའི་དུས་ཚོད་མ་རན་པའི་སྤྱི་གོང་ལས་ མཐའ་བཅད་
འབད་དགོ།

ལེའུ་ ༥ པ།

འབྲུག་གི་ཐོབ་སྐྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ།

འབྲུག་གི་ཐོབ་སྐྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ།

༡༢༨. འབྲུག་གི་ཐོབ་སྐྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ་འདི་ ད་ལས་ཕར་ ཁྲིམས་དང་བསྐྱུན་པའི་
མ་དངུལ་སླེ་ ཁྲིམས་མཐུན་བཟོམ་ཨིན།

༡༢༩. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱི་ལྷ་རྟོག་འོག་ལུ་ འབྲུག་གི་ཐོབ་སྐྱོད་དང་ལེ་ཕན་བགོ་བཤའི་
མ་དངུལ་གྱི་བདག་སྐྱོང་དང་འཛིན་སྐྱོང་འདི་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་འབབ་དགོ།

Purpose of the Fund

130. The Bhutan Access and Benefit Sharing Fund shall be used towards:

- (1) conservation and sustainable use of Bhutan's biodiversity and, or associate Traditional Knowledge; and
- (2) enhancement of rural livelihoods.

Contributions to the Fund

131. The Bhutan Access and Benefit Sharing Fund shall be from:

- (1) monetary benefits arising out of research and commercial utilization of genetic resources from the state reserved forests, and ex-situ collections;
- (2) monetary benefits arising from the research and commercial utilization of genetic resources from community forest including genetic resources related to food and agriculture developed and sustained by the communities;
- (3) monetary benefits arising from the research and commercial utilization of traditional knowledge associated with genetic resources;
- (4) processing fee and commitment fee payable at the Scoping phase or during the execution of an Access and Benefit Sharing Agreement;
- (5) grants, donations or financial assistance from domestic or external sources; and
- (6) such other sources as may be determined by the Competent National Authority.

མ་དདུལ་གྱི་དགོས་དོན།

- 130. འབྲུག་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དདུལ་འདི་ གཤམ་འཁོད་དོན་ལུ་ལག་ལེན་འཐབ་དགོ།
- (1) འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལྔ་རིགས་སྣ་ཉམས་སྲུང་དང་ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྤྱོད་ནི་དང།
- (2) རྩོད་གསེབ་ཀྱི་འཚོ་བའི་མཐུན་རྐྱེན་ཚུ་རྒྱ་སྐྱེད་གཏང་ནི།

མ་དདུལ་ལུ་ཕན་གོགས།

- 131. འབྲུག་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དདུལ་གྱི་འབྲུང་ཁྲུངས་དེ་ཡང།
- (1) རྒྱལ་ཁམས་ཀྱི་ནགས་ཚལ་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁོངས་དང་ རང་བཞིན་ས་ཁོངས་མེན་མི་ལས་བསྐྱེ་ལེན་འབད་མི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་གི་ ཞིབ་འཚོལ་དང་ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་དདུལ་གྱི་ཁེ་ཕན་ཚུ་དང།
- (2) མི་སྡེ་ཚུ་གིས་གོང་འབྲེལ་བཏང་སྟེ་ཡུན་བརྟན་སྟེ་བཞག་མི་ བཟའ་འཐུང་དང་སོ་ནམ་དང་འབྲེལ་བའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་བཙུན་པའི་ རྩོད་སྟེ་ནགས་ཚལ་ནང་གི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་གི་ ཞིབ་འཚོལ་དང་ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་དདུལ་གྱི་ཁེ་ཕན་ཚུ།
- (3) རྒྱུང་སྟོལ་ཤེས་ཡོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་གི་ ཞིབ་འཚོལ་དང་ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་དདུལ་གྱི་ཁེ་ཕན་ཚུ།
- (4) རྩོན་དཔུང་གོ་རིམ་རྒྱབས་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་བཟོ་བའི་རྒྱབས་ རྩོད་དགོ་མི་བྱ་རིམ་གྱི་འཐུས་དང་འགན་ལེན་གྱི་འཐུས་ཚུ།
- (5) རྩོགས་རམ་དང་ ཞལ་འདེབས་ ཡང་ན་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཁོད་ ཡང་ན་ ཕྱི་རྒྱལ་ལས་འབྲུང་བའི་མ་དདུལ་རྒྱབ་སྐྱོར་ཚུ།
- (6) རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ གཏན་འཁེལ་བཟོ་ཡོད་པའི་དེ་བརྩམ་མའི་འབྲུང་ཁྲུངས་གཞན་ཚུ།

Accounts and Audit

132. Bhutan Access and Benefit Sharing Fund shall be auditable as per existing laws.

CHAPTER 9

REGISTRY, RECORDS, AND DISPOSAL

Registry

133. As per the sections 17 (2) and 17 (3) of this Act, National Focal Point shall archive genetic and biological resources information and national biodiversity database.
134. The National Focal Point shall maintain a registry containing details on access and utilization of genetic resources and associated traditional knowledge as specified in the Rules.

Records

135. A user of genetic resources or associated traditional knowledge shall maintain records of genetic resources or associated traditional knowledge accessed as specified in the Rules.
136. A copy of the records under section 135 of this Act shall be furnished to the National Focal Point within such period as specified in the Rules.
137. A person or an agency discovering a species new to the country or new to science shall register and deposit the voucher type specimens at the national repositories of the National Focal Point.

ཕྱིས་ལྷ་དང་ཕྱིས་ཞིབ།

༡༣༢. འབྲུག་གི་ཐོབ་སྤྱོད་དང་ ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ་གྱི་ཕྱིས་ཞིབ་འདི་ ད་ཡོད་ཀྱི་ཁྲིམས་ལུགས་ ལྟར་འབད་དགོ།

ལེའུ་ ༩ པ།

ཐོ་དེབ་དང་ འཛིན་ཐོ་ དེལས་ མཚུག་བསྐྱེལ།

ཐོ་དེབ།

༡༣༣. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༢(༢) པ་དང་ ༡༢(༣) པ་དང་འབྲེལ་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་ གཙོ་ཅན་གྱིས་ རིགས་རྒྱུན་དང་ སྐྱེ་ལྷན་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་བདེ་དོན་དང་ རྒྱལ་ཡོངས་སྐྱེ་ལྷན་ རིགས་སྒྲིའི་ གནས་སྤུང་གཞི་མཛོད་ཚུ་ བསྐྱ་གསོག་འབད་དགོ།

༡༣༤. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ བཅའ་ཡིག་ནང་ལུ་གསལ་བཀོད་འབད་མི་ལྟར་ རིགས་རྒྱུན་ ཐོན་ཁུངས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཚུ་གི་ ཐོབ་སྤྱོད་དང་བཀོལ་སྤྱོད་འབད་ བངས་ཀྱི་སྐོར་ལས་ ཁ་གསལ་ཡོད་མི་ཐོ་དེབ་ཅིག་རྒྱུན་སྐྱོང་འབབ་དགོ།

འཛིན་ཐོ།

༡༣༥. རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་སྤྱོད་མི་ཅིག་གིས་ བཅའ་ཡིག་ནང་གསལ་བཀོད་འབད་མི་ལྟར་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཡང་ན་སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ ཐོབ་སྤྱོད་འབད་ཚར་མི་ཚུའི་ འཛིན་ཐོ་ཚུ་རྒྱུན་སྐྱོང་འབབ་དགོ།

༡༣༦. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༣༥ པའི་འོག་གི་ འཛིན་ཐོ་གི་འབྲེལ་བཅའ་ བཅའ་ཡིག་ནང་ གསལ་བཀོད་འབད་བའི་དུས་ཡུན་ནང་འཁོད་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ལུ་སྤྱོད་དགོ།

༡༣༧. རྒྱལ་ཁབ་ ཡང་ན་ ཚན་རིག་གི་ནང་ རིགས་སྐྱ་གསར་འཕྲོག་གི་མི་ངོམ་ ཡང་ན་ ལས་སྡེ་ ཅིག་གིས་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱི་ རྒྱལ་ཡོངས་བཅོལ་འཛོག་ལུ་ གནས་དེབ་དཔེ་ཚད་ ཚུ་ ཐོ་བཀོད་འབད་དེ་ཕྱིས་སྤྱོད་དགོ།

138. A person or an agency releasing a new crop variety or de-notification of the variety shall register and deposit the samples to the National Focal Point.
139. A person or an agency collecting germplasms and genetic materials of genetic resources shall deposit a sample to the national focal point.

Disposal of a Genetic Resources

140. If a user of genetic resources intends to dispose genetic resources which are accessed under this Act, the user shall unless otherwise agreed, return the accessed genetic resources to the National Focal Point.
141. Pursuant to section 140 of this Act, a user shall, if so requires, forthwith furnish evidence of the appropriate disposal of the genetic resource to the National Focal Point.

Chapter 10

MONITORING AND ENFORCEMENT

Enforcement Officers

142. The National Focal Point after the approval from the Competent National Authority shall designate relevant officials as enforcement officers for the purpose of this Act.
143. The Competent National Authority may coordinate with other relevant agencies of the Government to support the National Focal Point in the enforcement of this Act.

༡༣༤. ལོ་ཐོག་གི་རིགས་གསར་བརྟེན་ ཡང་ན་ ཚམས་ཀྱི་བད་སྐྱལ་བྱིན་མི་ མི་ངོམ་ ཡང་ན་ ལས་སྡེ་
ཅིག་གིས་རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ལུ་ འདི་གི་དཔེ་ཚད་ཚུ་ ཐོ་བཀོད་འབད་དེ་ཅིས་སྤྱོད་དགོ།

༡༣༥. རིགས་སྐྱོལ་ཚོགས་དང་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་རྒྱ་ཚུ་ བསྐྱུ་གསོག་འབད་མི་ མི་ངོམ་
ཡང་ན་ ལས་སྡེ་ཅིག་གིས་ རྒྱལ་ཡོངས་གཙོ་ཅན་ངོ་ཚབ་ལུ་ དཔེ་ཚད་ཅིས་སྤྱོད་དགོ།

རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་མཇུག་བསྐྱེལ་གཏང་བཅངས།

༡༤༠. གཤམ་སྤོང་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་སྤྱོད་མི་ཅིག་གིས་ བཅའ་ཁྲིམས་འདི་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ཐོབ་སྤྱོད་
འབད་ཚར་མི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ མཇུག་བསྐྱེལ་གཏང་ནི་ལྟོ་འདོད་ཡོད་ཚེ་ སྤྱོད་མི་འདི་
གིས་ སོ་སོ་སྡེ་ལ་བཟེད་ཡོད་ན་མ་གཏོགས་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཐོབ་སྤྱོད་འབད་ཚར་མི་ཚུ་
རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་ལུ་ལོག་སྤྱོད་དགོ།

༡༤༡. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་འདི་དོན་ཚན་ ༡༤༠ པ་དང་འཁྲིལ་ གཤམ་སྤོང་རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་
ཀྱིས་དགོས་ཚེ་ སྤྱོད་མི་ཅིག་གིས་དེ་འཕྲོ་ལས་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་མཇུག་བསྐྱེལ་གཏང་བའི་
རྒྱུ་བྱེད་བཏོན་དགོ།

ལེའུ་ ༡༠ པ།

ལྷ་རྟོག་དང་བསྐྱར་སྤྱོད།

བསྐྱར་སྤྱོད་འགོ་དཔོན།

༡༤༢. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་གནང་བ་གོལ་ཐོག་
བཅའ་ཁྲིམས་འདི་འདི་དོན་ལུ་ འབྲེལ་ཡོད་འགོ་དཔོན་ཚུ་ བསྐྱར་སྤྱོད་འགོ་དཔོན་སྡེ་བསྐྱོ་བཞག་
འབད་དགོ།

༡༤༣. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ བཅའ་ཁྲིམས་
བསྐྱར་སྤྱོད་འབད་ནི་འདི་དོན་ལུ་ འབྲེལ་ཡོད་གཞུང་གི་ལས་སྡེ་གཞན་དང་མཉམ་འབྲེལ་འབད་དེ་
རྒྱུ་བྱེད་ཚུ་ལེན་ཚོགས།

Confidentiality

144. An enforcement officer under this Act shall protect all information considered confidential.
145. Access to national database on traditional knowledge shall be restricted to prevent any unauthorized person from having access to traditional knowledge information considered confidential by the right holders.
146. Notwithstanding anything contained under Section 145 of this Act, the National Focal Point may periodically publish information from the national database on traditional knowledge with the objective to benefit the traditional knowledge holders.

Monitoring and Tracking

147. The Competent National Authority shall, on the recommendation of the National Focal Point, designate checkpoints for the purpose of monitoring and tracking access and utilization of genetic resource or associated traditional knowledge.
148. The National Focal Point shall cooperate with member states to ensure compliance with respective legislation of member countries relating to access to genetic resources or associated traditional knowledge.

Power of Investigation

149. An enforcement officer shall have all the powers necessary to carry out an investigation under this Act.

གསང་བའི་གནས་ལུགས།

༡༤༤. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་གི་ བསྟར་སྲོད་འགོ་དཔོན་ཅིག་གིས་ གསང་བའི་གྲངས་སྲུ་བརྩི་འཛོག་
འབད་བའི་གནས་ཚུལ་ག་ར་ ཉེན་སྲོབ་འབད་དགོ།
༡༤༥. ཐོབ་དབང་འཆང་མི་ཚུ་གིས་ གསང་བའི་གྲངས་སྲུ་བརྩི་འཛོག་འབད་བའི་ སྲར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་
གྱི་བདེ་དོན་ཚུ་ གནང་བ་མེད་པའི་མི་ངོམ་གང་རུང་ལུ་ ཐོབ་སྲོད་བཀག་ཐབས་གྱི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་
ཡོངས་སྲར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་གྱི་གནས་སྲུད་གཞི་མཛོད་ལུ་ ཐོབ་སྲོད་བཀག་དམ་འབད་དགོ།
༡༤༦. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༤༥ པ་ལུ་མ་ལྟོས་པར་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་
སྲར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་འཆང་མི་ཚུ་གི་ཁེ་ཕན་ལུ་དམིགས་ཏེ་ རྒྱལ་ཡོངས་སྲར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་
གནས་སྲུད་གཞི་མཛོད་ནང་ལས་ དུས་དང་དུས་སྲུ་ གནས་ཚུལ་དཔར་བསྐྱུན་འབད་ཚོགས།

ལྷ་རྟོག་དང་ཤུལ་འཚོལ།

༡༤༧. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྡན་དབང་འཛིན་གྱིས་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱི་ གྲོས་འདེབས་དང་
འཁྲིལ་ རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཚུའི་ཐོབ་སྲོད་
དང་བཀོལ་སྲོད་གྱི་ ལྷ་རྟོག་དང་ཤུལ་འཚོལ་གྱི་དོན་ལུ་ ས་མཚམས་སྒྲིབ་རོམ་འཛིན་འབད་དགོ།
༡༤༨. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ཁ་ལས་ཐོབ་སྲོད་འབད་དེ་ འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་
ནང་བཀོལ་སྲོད་འབད་མི་ རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་
ཚུ་ རྒྱལ་ཁབ་དེ་ཁའི་ཁྲིམས་ལུགས་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ཐོབ་སྲོད་འབད་འབད་མ་ཡིན་མ་ཅེས་བརྟན་
བཟོ་དགོ།

ཞིབ་དཔྱད་གྱི་དབང་ཚད།

༡༤༩. བསྟར་སྲོད་འགོ་དཔོན་ཅིག་ལུ་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་ལུ་ཞིབ་དཔྱད་འབད་ནི་ནང་ངེས་པར་
མཁོ་བའི་ དབང་ཚད་ཤིལ་པོ་ཡོད།

150. An enforcement officer may summon person who appears to be acquainted with the facts of the case for the purposes of interrogation, testimony, witnessing, presentation of documents, books, and records and objects necessary.
151. The National Focal Point may seek the assistance of any law enforcement agency in exercising its powers under this Act.

Access to Digital Data

152. An enforcement officer with a search warrant may at any time have access to digital data and for such purpose shall be provided with the necessary password, code, software, or hardware and any other means required for comprehension of the digital data.

Power to Stop, Search and Seize Conveyances

153. If an enforcement officer has reasonable cause to suspect that a conveyance is carrying any genetic resource, equipment, record, document, or other article in respect of which an offence under this Act is being or has been committed, such officer may stop and examine the conveyance at the designated check post and point of entry and exit.
154. Subject to section 152 of this Act, if an enforcement officer has reasonable grounds to believe that such conveyance is or has been used for the commission of such offence, seize such conveyance and any genetic resource, equipment, record, or other article found in the conveyance that is reasonably believed to furnish evidence of the commission of such offence.

༡༥༠. བསྟར་སྲོད་འགོ་དཔོན་གྱིས་ མི་ཅིག་ལུ་ཚུད་གཞི་གི་སྐོར་ལས་རྒྱུ་ཆ་ཡོད་པ་བརྩམ་མཐོང་ཚེ་
དྲི་དཔུང་དང་ བདེན་ལུངས་ དཔང་པོ་འབད་ནི་ དེ་ལས་ ཡིག་ཆ་དང་ ཀི་དེབ་ འཛིན་ཐོ་དང་
དངོས་པོ་ཚུ་གིས་གསལ་ལུ་འབད་ནི་དོན་ལུ་ འབོད་བཀུག་འབད་ཚོགས།

༡༥༡. རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་ ཁྲིམས་བསྟར་སྲོད་འབད་མི་ལས་སྡེ་གང་རུང་ཅིག་ ལས་
བཅའ་ཁྲིམས་འདི་འོག་གི་དབང་ཚད་ཚུ་སྲོད་ནི་ལུ་གོགས་རམ་ལེན་ཚོགས།

ཨང་གནས་ཅན་གྱི་ཡིག་ཆ་འཛིན་ཐོ་བ་སྲོད།

༡༥༢. ཁྲིམས་འདུན་ལས་བཅན་འཚོལ་བཀའ་འཕྲིན་ཡོད་པའི་ བསྟར་སྲོད་འགོ་དཔོན་ལུ་ ནམ་རང་
འབད་རུང་ཨང་གནས་ཅན་གྱི་ཡིག་ཆ་ལུ་ ཐོབ་སྲོད་འབད་ཚོགས་དང་ དེ་དོན་ལུ་གསང་ཚིག་
དང་གསང་ཡིག་ སློག་རིག་མཉེན་ཆས་ ཡང་ན་ སྲ་ཆས་དང་ ཨང་གནས་ཅན་གྱི་ཡིག་ཆ་གོ་
རྟོགས་ནང་ མཁོ་བའི་ཐབས་ལམ་གཞན་ཚུ་སྲོད་དགོ།

སྐྱེལ་འབྲེན་བཀའ་གཞི་ བཅན་འཚོལ་དང་བཅན་ལེན་འབད་ནི་དབང་ཚད།

༡༥༣. གལ་སྲིད་ བསྟར་སྲོད་འགོ་དཔོན་ལུ་ སྐྱེལ་འབྲེན་ཅིག་ནང་ བཅའ་ཁྲིམས་འདི་འོག་ལུ་
གཞོན་འགེལ་འཐབ་པའི་བསྐྱང་ཡོད་པའམ་ འཐབ་ཚར་བའི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ལུངས་ ལཱ་ཆས་
འཛིན་ཐོ་ ཡིག་ཆ་ ཡང་ན་ ཅུང་མཉམ་གཞན་སྐྱེལ་བའི་རྒྱུ་མཚན་ལྟན་པའི་དོགས་པ་འཆར་ཚེ་ དེ་
བརྩམ་མའི་འགོ་དཔོན་གྱིས་ ངོས་འཛིན་གྲུབ་པའི་ ཞིབ་དཔུང་སྐོར་དང་ ཐོན་འཇུལ་ས་སྐོར་ནང་
ལུ་ སྐྱེལ་འབྲེན་བཀའ་གཞི་བཟླ་བཟླ་དཔུང་འབད་ཚོགས།

༡༥༤. བཅའ་ཁྲིམས་འདི་དོན་ཚན་ ༡༥༢ པ་ལྟར་ བསྟར་སྲོད་འགོ་དཔོན་ཅིག་གིས་བཟླ་བཟླ་དཔུང་
འབད་མ་ད་ སྐྱེལ་འབྲེན་འདི་ གཞོན་འགེལ་འཐབ་ནི་དོན་ལུ་ལག་ལེན་འཐབ་པའི་བསྐྱང་ ཡང་
ན་ འཐབ་ཚར་བའི་རྒྱུ་མཚན་ལྟན་པའི་སྐྱང་བ་འཆར་ཚེ་ སྐྱེལ་འབྲེན་དང་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ལུངས་
ཚུ་དང་ ལཱ་ཆས་ འཛིན་ཐོ་དང་ གཞོན་འགེལ་འཐབ་པའི་སྐྱེལ་བྱེད་བཟུབ་པའི་ གཞན་རྒྱུ་ཆས་
བཅན་ལེན་འབད་ཚོགས།

Power to enter, search, and seize

155. Where an enforcement officer has reasonable grounds to believe that a premise is being used for commission of an offence under this Act, the Officer may apply to a Court of competent jurisdiction for a warrant authorizing the enforcement officer to enter and search such premises.
156. A warrant issued under section 155 of this Act may authorize an enforcement officer to:
- (1) search the premises and seize or remove from the premises any genetic resource, equipment, record, or other article that is reasonably believed to furnish evidence of the commission of an offence;
 - (2) take any genetic resource or relevant articles found in the premises for the purposes of ascertaining, by testing, or otherwise, whether the offence has been committed; and
 - (3) make audio visual recording, make copies of or take extracts from any book, other article found in the premises.

CHAPTER 11

OFFENCES AND PENALTIES

Illegal Access to Genetic Resources or Associated Traditional Knowledge

157. A person who accesses or utilises genetic resources or associated traditional knowledge without executing a scoping agreement, access and benefit sharing agreement, material transfer agreement or standard material transfer agreement in accordance with the provisions of this

འཇུལ་བ་དང་ བཙན་འཚོལ་ དེལས་ བཙན་ལེན་གྱི་དབང་ཚད།

༡༥༥. གཤམ་སྲིད་ བསྟར་སྲོད་འགོ་དཔོན་ཅིག་གིས་ བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་གི་ གཞོན་འགོལ་ཅིག་ས་གནས་ཅིག་ནང་ འཐབ་ནི་ཡིན་པའི་ རྒྱ་མཚན་ཅན་ལུ་ཡིད་ཆེས་འདྲོངས་པ་ཅིན་ འགོ་དཔོན་འདི་གིས་ ཁྲིམས་འདུན་ལས་ ས་གནས་འདི་ནང་འཇུལ་ཏེ་ བཙན་འཚོལ་འབད་ཚོག་པའི་ བཀའ་འཕྲིན་གྱི་ལུ་བ་སྤུལ་ཚོག།

༡༥༦. བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༥༥ པའི་འོག་ལུ་ གནང་ཡོད་པའི་བཀའ་འཕྲིན་འདི་གིས་ བསྟར་སྲོད་འགོ་དཔོན་ལུ་ དབང་ཚད་སྲོད་ཚོག་པ་དེ་ཡང་།

- (༡) ས་གནས་འདི་ནང་ བཙན་འཚོལ་དང་ གཞོན་འགོལ་འཐབ་པའི་ རྒྱ་མཚན་ཅན་ལུ་ ཡིད་ཆེས་འདྲོངས་ཚུགས་པའི་སྤྱབ་བྱེད་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ འཕྲུལ་ཆས་ ཡིག་ཐོ་ཡང་ན་ གཞན་ཅ་ཆས་གང་རུང་ བཙན་ལེན་འབད་ནི་ ཡང་ན་ བཏོན་གཏང་ནི་དང་།
- (༢) གཞོན་འགོལ་འཐབ་ཡོད་མེད་ བརྟག་ཞིབ་ཀྱི་ཐོག་ལས་ རེས་བརྟན་བཟོ་ནིའི་དོན་ལུ་ ས་གནས་འདི་ནང་ལས་འཐོབ་པའི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ འབྲེལ་ཡོད་ཅ་ཆས་གང་རུང་ འབག་ནི།
- (༣) རྒྱུང་བསྐྱབས་བཟོ་ནི་ དཔེ་དེབ་གི་འདྲ་བཤུས་རྒྱབ་ནི་ ཡང་ན་ དཔེ་དེབ་ནང་ལས་ དཔེ་འདྲེན་བཏོན་ནི་དང་ ས་གནས་ ནང་ལས་ཐོབ་པའི་ ཅ་ཆས་རྒྱུ་འབག་ནི།

ལེའུ་ ༡༡ པ།

གཞོན་འགོལ་དང་ཉེས་བྱ།

རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་གྱི་ ཁྲིམས་འགཤམ་ཐོབ་སྲོད།

༡༥༧. མི་ངོམ་ཅིག་གིས་ བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་དགོངས་དོན་ཚུ་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ སྲོན་དབྱེད་ཀྱི་གན་རྒྱ་ཐོབ་སྲོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ་ རྒྱ་དངོས་སྲོ་བཤུད་ཀྱི་གན་རྒྱ་ ཡང་ན་ ཚད་ལྡན་རྒྱ་དངོས་སྲོ་བཤུད་ཀྱི་གན་རྒྱ་མ་བཟོ་བར་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་

Act shall be liable for payment of fines and compensations as prescribed in the Rules, which shall be determined according to particular facts and circumstances.

158. Except as may be permitted under customary practice, a person who knowingly provides access to traditional knowledge associated with genetic resources to a person in contravention to the provisions of this Act shall be liable for payment of fine as prescribed in the Rules, which shall be determined according to particular facts and circumstances.

Unauthorized Transfer of Research Results

159. A user who transfers research results or accessed genetic resources to a third party for product development and commercial utilization in contravention to section 81 of this Act shall be liable for payment of fine and compensation as prescribed in the Rules, which shall be determined according to particular facts and circumstances.
160. Notwithstanding to sections 81 and 159 of this Act, research results and accessed genetic resources for academic research within the country and publication purposes shall be permitted.

Non deposition of sample and specimen of biological resources

161. Any person or an agency failing to deposit sample and specimen of biological and genetic resources as per sections 137, 138, and 139 of this Act shall be liable for payment of fine as prescribed in the Rules.

སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ ཐོབ་སྟོན་ ཡང་ན་ བཀོལ་སྟོན་འབད་ཚེ་ མི་ངོམ་དེ་ལུ་ དམིགས་བསལ་
གྱི་གནད་ཁྲུངས་ཚུ་དང་གནས་སྤངས་དང་བསྟུན་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་པའི་ཉེས་ཆད་
དང་རྒྱུད་འབྲས་ཚུ་སླིན་དགོ།

༡༥༥. སྲུང་སྲོལ་ལམ་ལུགས་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ཚོག་ན་མ་གཏོགས་ མི་ཅིག་གིས་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་
དགོངས་དོན་ཚུ་དང་མ་འཁྲིལ་བར་ ཤེས་བཞིན་དུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་
པའི་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཚུ་གི་ ཐོབ་སྟོན་གྱི་གོ་སྐབས་སྟོན་ཚེ་ དམིགས་བསལ་གྱི་གནད་ཁྲུངས་
ཚུ་དང་གནས་སྤངས་དང་བསྟུན་ བཅའ་ཡིག་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་པའི་ ཉེས་ཆད་སླིན་དགོ།

གནང་བ་མེད་པའི་ཞིབ་འཚོལ་གྱུ་བ་འབྲས་ཚུ་སྟོ་བཤུད།

༡༥༧. སྟོན་མི་ཅིག་གིས་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གྱུ་བ་འབྲས་ཚུ་ ཡང་ན་ ཐོབ་སྟོན་འབད་ཚེ་མི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་
ཁྲུངས་ཚུ་ བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚུ་ ༡༡ པ་ལས་འགལ་ཏེ་ རྩ་ཕན་གཞན་མི་ཅིག་ལུ་
ཐོན་སྐྱེད་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་དང་ ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྟོན་དོན་ལུ་སྟོ་བཤུད་འབད་ཚེ་ དམིགས་
བསལ་གྱི་གནད་ཁྲུངས་ཚུ་དང་གནས་སྤངས་དང་བསྟུན་ བཅའ་ཡིག་ ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་པའི་
ཉེས་ཆད་སླིན་དགོ།

༡༦༠. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚུ་ ༡༡ པ་དང་ ༡༥༧ པ་ལུ་མ་གྲོམ་པར་ ཞིབ་འཚོལ་གྱི་གྱུ་བ་འབྲས་
དང་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཁོད་ སྟོ་བཤུད་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་ ཐོབ་སྟོན་དང་
པར་སྐྱེད་ཚུ་གི་དོན་ལུ་ གནང་བ་བྱིན་དགོ།

སྐྱེ་ལྷན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་གི་ དཔེ་དང་ དཔེ་ཚད་ མ་སྟོན་མི།

༡༦༡. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚུ་ ༡༣༧ པ་དང་ ༡༣༥ པ་ དེ་ལས་ ༡༣༧ པ་དང་འཁྲིལ་ སྐྱེ་
ལྷན་དང་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཀྱི་དཔེ་དང་ དཔེ་ཚད་མ་སྟོན་པའི་ མི་ངོམ་ ཡང་ན་ ལས་སྡེ་
གང་རུང་ཅིག་ལུ་ བཅའ་ཡིག་དང་སྤྲིལ་གཞི་ནང་ཆེད་དུ་བཀོད་མི་དང་འཁྲིལ་ ཉེས་ཆད་ཕོག།

162. Pursuant to above section 161 of this Act, the sample and specimen of biological and genetic resources concerned may be surrendered to the National Focal Point.

CHAPTER 12

MISCELLANEOUS

Foreign Direct Investment

163. Activities under this Act eligible for foreign direct investment shall be dealt in accordance with the foreign direct investment laws and other relevant laws in force in Bhutan.

Protection from Liability

164. A person performing a duty under the provisions of this Act shall not be liable for anything done or omitted in good faith and in the due course of duty.

Provided that, such immunity shall not cover corrupt acts committed by the person in connection with the discharge of the official duties.

Power to Make Rules

165. The Competent National Authority shall frame Rules, consistent with the provision of this Act within 6 months from the date of coming into force.

Amendment

166. The amendment of this Act by way of addition, variation or repeal may be effected only by Parliament.

༡༤༢. བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ཚན་ ༡༤༡ པའི་འོག་གི་ འབྲེལ་ཡོད་སྐྱེ་ལྷན་དང་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་
ཁུངས་ཀྱི་དཔེ་དང་ དཔེ་ཚད་ཚུ་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཚན་ལུ་ ཕྱི་སློང་ལྷོ་

ལེའུ་ ༡༩ པ།
སྤྱི་ཚུགས།

ཕྱིའི་མ་ཙུ་གཞི་བཙུགས།

༡༤༣. བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་འོག་ལུ་ ཕྱིའི་མ་ཙུ་གཞི་བཙུགས་འབད་ནི་འོས་འབབ་ཚན་གྱི་ལས་སྒྲུ་ལྷོ་གི་
སྐོར་ལས་ ཕྱིའི་མ་ཙུ་གཞི་བཙུགས་ཀྱི་ཁྲིམས་ཚུ་དང་ གཞན་འབྲེལ་བ་ཡོད་མི་ཁྲིམས་ཚུ་དང་
འཁྲིལ་ཏེ་ འབྲེལ་བ་འཐབ་དགོ།

འགན་ཁུལ་ཉེན་སྲོལ།

༡༤༤. བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་དགོངས་དོན་དང་འཁྲིལ་ཏེ་ དང་སེམས་ཀྱི་སྐོར་ལས་ འགན་ཁུལ་བསྟར་སློང་
འབད་མི་ཅིག་གིས་ འགན་ཁུལ་བསྟར་སློང་འབད་བའི་སྐབས་འབད་ཚར་མི་ ཡང་ན་ འབད་མ་
ཚུགས་མི་ལུ་བརྟེན་པའི་ འགན་འཁྲིལ་མི་ཕོག།

ཡིན་རུང་ དེ་ནང་འཁོད་པའི་ཉེན་སྲོལ་འདི་གི་ མི་ངོམ་ཚུ་གིས་ རང་སེམས་འགན་ཁུལ་སྐབ་ལྷོ་དང་
འབྲེལ་ཏེ་ རན་ལྟད་ཀྱི་བྱ་བ་སྐྱིལ་མི་ཚུ་ལུ་མི་འགབ།

བཙའ་ཡིག་བཙུམས་ནིའི་དབང་ཚད།

༡༤༥. རྒྱལ་ཡོངས་ཚད་ལྷན་དབང་འཛིན་གྱིས་ བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་དགོངས་དོན་ལས་མ་འགལ་བར་
བཙའ་ཡིག་འདི་ བཙའ་ཁྲིམས་བསྟར་སློང་འབད་བའི་ཉེན་མ་ལས་ ཟླ་ངོ་རྒྱལ་གི་ནང་འཁོད་བཟོ་
དགོ།

འཕྱི་སློང་།

༡༤༦. བཙའ་ཁྲིམས་འདིའི་དགོངས་དོན་ཚུ་ལུ་ ལ་སྐོར་བྱུང་པར་ ཡང་ན་ ཚ་མེད་བཙའ་ཀྱི་སྐོར་ལས་
འཕྱི་སློང་འབད་ནིའི་དབང་ཚད་འདི་ སྤྱི་ཚུགས་ཉལ་ཅིག་ལུ་ཡོད།

Authoritative Text

167. In any instance of a difference in meaning between the Dzongkha and the English texts of this Act, Dzongkha text shall be regarded as the authoritative.

Definitions

168. For the purpose of this Act, the following definitions apply:

- (1) “Access and benefit sharing agreement” means a contract between the user and providers of genetic resources or associated traditional knowledge or both consisting of prior informed consent and Mutually Agreed Terms;
- (2) “Animal Genetic Resources” means all species, breeds, and strains that are of economic, scientific, and cultural interest, now and in the future.
- (3) “Access to genetic resources” means access to and utilization of genetic resources from Bhutan irrespective of whether they are found in-situ or ex-situ for the purpose of conducting research or development on genetic or biochemical composition of genetic resources including through the application of biotechnology;
- (4) “Access proposal” means an application seeking access to genetic resources or associated Traditional Knowledge or both;
- (5) “Access to traditional knowledge” means access to and utilization of traditional knowledge associated with biological resources for the purpose of conducting any research and commercial utilization;

ཚིག་དོན་གྱི་དབང་ཚད།

༡༤༢. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་རྫོང་ཁ་དང་དབྱིན་སྐད་གཉིས་ཀྱི་བར་ན་ གོ་དོན་མ་འདྲ་བའི་གནད་རེ་འཕྲོན་
ཚེ་ རྫོང་ཁ་གི་གོ་དོན་ལུ་ ཆ་གནས་བཟུང་དགོ།

ངེས་ཚིག་

༡༤༣. བཅའ་ཁྲིམས་འདིའི་དོན་ལུ་ ག་ཤམ་འཁོད་ཀྱི་ངེས་ཚིག་ཚུ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི།

(༡) “ཐོབ་སྲོད་དང་ཁེ་ཕན་བགོ་བཤའི་གན་རྒྱ” ཟེར་མི་འདི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཡང་ན་
འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ ཡང་ན་ གཉིས་ཆར་སྲོད་མི་དང་སྲོད་མི་བར་ན་
སྤ་གོང་བདེ་འཕྲོད་གནད་བ་དང་ཕྱོགས་མཐུན་གྱི་སློལ་ས་ ཁ་འཆམ་པའི་ཁ་ཚིག་ཚུ་ཡོད་
པའི་འགན་འཛིན་ལུ་གོ།

(༢) “སེམས་ཅན་གྱི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་” ཟེར་མི་འདི་ ད་ལྟོ་དང་ མ་འོངས་པའི་ནང་
རིགས་སྣ་དང་ རིགས་ དེ་ལས་ འདིའི་ཆ་ཤམ་ལས་བརྟེན་པའི་ དཔལ་འབྱོར་ ཚན་
རིག་དང་ ལམ་སྲོལ་ལུ་ ཁེ་ཕན་ཡོད་མི།

(༣) “རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཐོབ་སྲོད་” ཟེར་མི་འདི་ འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་
ཁུངས་ཚུ་ རང་བཞིན་ས་ཁོངས་ནང་ ཡང་ན་ རང་བཞིན་ས་ཁོངས་མེན་པའི་ས་ཁོངས་
ནང་ལས་ཐོབ་མི་གང་ལྟར་ཡང་ སླེ་ལྷན་འཕུལ་རིག་འཇུག་བྱབ་བཅིས་པའི་ རིགས་རྒྱུན་
ཡང་ན་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་སླེ་ལྷན་རྣམས་སྲོད་གྱི་ཞིབ་འཚོལ་ ཡང་ན་ གོང་འཕེལ་
གྱི་དོན་ལུ་ལག་ལེན་འཐབ་མི་ལུ་གོ།

(༤) “ཐོབ་སྲོད་གོས་འཆར་” ཟེར་མི་འདི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་
པའི་སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ཡང་ན་ གཉིས་ཆར་འཕྲོད་ཀྱི་ལུ་ཚིག་ལུ་གོ།

(༥) “སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ལུ་ཐོབ་སྲོད་” ཟེར་མི་འདི་ སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་དང་ འབྲེལ་བ་
ཡོད་པའི་སླེ་ལྷན་ཐོན་ཁུངས་བཀོལ་སྲོད་འབད་དེ་ ཞིབ་འཚོལ་དང་ ཚོང་འབྲེལ་གྱི་དོན་
ལུ་བཀོལ་སྲོད་འབད་ནི་ལུ་གོ།

- (6) “Biological resources” means plant, animal, and micro-organism or parts thereof, their genetic material and by-products with actual or potential use or value but excluding value added products;
- (7) “Bhutan access and benefit sharing fund” means a fund established to receive monetary benefits derived from the research and commercial utilization of Bhutan’s genetic resources or associated traditional knowledge or both to support biodiversity conservation and enhancement of rural livelihood;
- (8) “Compulsory license” means the mechanism through which the Royal Government of Bhutan or any Third Party, without the consent of the owner of the intellectual property rights, and after compliance with due process is entitled to use the protected plant variety for reasons of public interest;
- (9) “Community protocol” means protocol developed by local custodians of traditional knowledge associated with biological resources through a participatory process based on customary practices and values and detailing at the minimum a clear process for acquiring their free and prior informed consent and establishing mutually agreed terms and benefit sharing with respect to utilization of their traditional knowledge;
- (10) “Commercial research” means research aimed towards discovering and developing marketable products;

- (6) “སྐྱེ་ལྷན་གྱི་ཐོན་ཁུངས་” ཟེར་མི་འདི་ རིན་ཐངས་བསྐྱེམས་པའི་ཐོན་དངོས་མ་བརྩེ་བར་
སྲེ་ཤིང་ སེམས་ཅན་ སྤར་བ་སློབ་ཆགས་ ཡང་ན་ དེ་ཚུའི་ཡན་ལག་གམ་ དེ་ཚུ་གི་
རིགས་རྒྱན་གྱི་རྒྱ་རྩུ་དང་ དངོས་སུ་སྦྱོད་པའམ་ སྦྱོད་ནིའི་འོས་འབབ་ཅན་གྱི་ རིན་
ཐངས་ཅན་གྱི་ཞོར་ཐོན་དངོས་པོ་ལུ་གོ།
- (7) “འབྲུག་གི་ཐོབ་སྦྱོད་དང་ཁེ་སན་བགོ་བཤའི་མ་དངུལ་” ཟེར་མི་འདི་ འབྲུག་གི་རིགས་
རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་དང་འབྲེལ་བའི་སྤར་སློབ་ཤེས་ཡོན་ ཡང་ན་ གཉིས་ཆ་རའི་ཞིབ་འཚོལ་
དང་ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྦྱོད་ལས་བརྟེན་པའི་ དངུལ་འབྲེལ་ཁེ་སན་ལེན་ནི་དོན་ལུ་ གཞི་
བརྩུགས་འབད་མི་མ་དངུལ་ལུ་གོ།
- (8) “ངེས་དགོས་ཚོག་ཐམ་” ཟེར་མི་འདི་ འབྲུག་གཞུང་ ཡང་ན་ ཚུ་སན་གཞན་གང་རུང་
གིས་ སློ་རིག་རྒྱ་དངོས་གྱི་ཐོབ་དབང་འཆང་མི་ལས་ གནང་བ་མེད་པར་ བྱ་སྐྱོ་རྒྱ་རྒྱལ་
མཐུན་གྲུབ་པའི་རྗེས་སུ་ མི་མང་གི་མཐའ་དོན་ལུ་ སྤར་སྦྱོབ་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ སྲེ་ཤིང་
རིགས་སྤྱ་སྦྱོད་ནིའི་ཐོབ་དབང་ཅན་གྱི་ ཐབས་ལམ་ལུ་གོ།
- (9) “མི་སྤེའི་བྱ་རིམ་” ཟེར་མི་འདི་ སྤར་སློབ་ཤེས་ཡོན་དང་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྐྱེ་ལྷན་
ཐོན་ཁུངས་འདི་ ས་གནས་གྱི་བདག་འཛིན་པ་རྩུ་གིས་ ཁོང་རའི་སྤར་སློབ་ཤེས་ཡོན་
བཀོལ་སྦྱོད་འབབ་ནི་དོན་ལུ་ ལུགས་སློབ་དང་བྱད་ཚོས་ལུ་གཞི་བཞག་སྟེ་ མི་མང་གམ་
གཏོགས་ཐོག་ལས་ བཟོས་པའི་བྱ་རིམ་དང་ ཁེ་སན་བགོ་བཤའི་དོན་ལུ་ ཉུང་མཐའ་
ལུ་ སྤྲོ་གོང་བརྟེན་འཕྲོད་གནང་བ་དང་ རང་དབང་གི་གནང་བ་ལེན་ནི་ དེ་ལས་ ལྷོགས་
མཐུན་གྱི་སྐྱོལ་ས་ ཁ་འཆམ་པའི་ཁ་ཚིག་གཞི་བརྩུགས་འབད་ནིའི་ ལཱ་རིམ་གསལ་ཏོག་
ཏོ་འཁོད་མི་བྱ་རིམ་ལུ་གོ།
- (10) “ཚོང་འབྲེལ་གྱི་ཞིབ་འཚོལ་” ཟེར་མི་འདི་ ཐོན་སྐྱེད་འགོ་དང་པ་ཐོབ་མི་གསར་བཟོ་
འབད་དེ་ བཙོང་བརྟུབ་བཟོ་ནི་ལུ་དམིགས་པ་བསྐྱེད་མི་ཞིབ་འཚོལ་ལུ་གོ།

- (11) “Commercial utilization” includes applying for, obtaining or transferring intellectual property rights by sale or licence or in any other manner, or commencement of product development, conducting market research or the sale of any resulting product;
- (12) “Derivatives” means biochemical compounds resulting from the genetic expression or metabolism of biological or genetic resources, regardless of it occurring naturally, synthesized or otherwise produced, even if it does not contain functional units of heredity;
- (13) “Enforcement officer” includes police officer, customs officer, Bhutan Agriculture and Food Regulatory Authority officer, forest officer, and any other law enforcement officials designated by National Focal Point;
- (14) “Ex-situ conditions” means conditions where genetic resources exist outside its natural habitat;
- (15) “Genetic resources” means all material of plant, animal, microbial or other origin containing functional units of heredity and includes the biochemical composition of genetic resources, genetic information regardless of the manner in which the genetic information is stored or knowledge of how the hereditary material works in an organism and derivatives;
- (16) “Genetic resources from Bhutan” means genetic resources found within the territory of Bhutan, and genetic resources taken outside Bhutan with its origin in Bhutan;

- (११) “ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྡོད་” ཟེར་མི་འདི་ གྲོ་རིག་གི་དངོས་པོའི་ཐོབ་དབང་ཚུ་ ཚོང་སྐྱུར་ ཐོག་ ཡང་ན་ ཚོག་ཐམ་ཡང་ན་ ལམ་ལུགས་གཞན་གྱི་ཐོག་ལས་ ཡང་ན་ ཐོན་སྐྱེད་ གོང་འཕེལ་འགོ་བཙུག་ནི་ ཚོང་ལམ་ཞིབ་འཚོལ་འགོ་བཙུག་ནི་ ཡང་ན་ ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་ གྲུབ་འབྲས་འབྲུང་མི་གང་རུང་ཅིག་ ཚོང་སྐྱུར་འབྲེལ་བཀོལ་ནི་དོན་ལུ་ ལུ་ཚོག་སྤུལ་ནི་བརྩིས་ པའི་ལེན་ནི་ ཡང་ན་ སློ་ནི་ལུ་གོ།
- (१२) “འབྲུང་རྫས་” ཟེར་མི་འདི་ རང་བཞིན་ལྷགས་ཀྱིས་ ཡང་ན་ འདུ་སྦྱོར་འབད་ཐོག་ ཡང་ན་ ཐབས་ཤེས་གཞན་ཐོག་བཟོས་པའི་ བརྒྱུད་འཛིན་ལུ་ཕན་པའི་རྫས་ཕྱན་མེད་ རུང་ རིགས་རྒྱན་གྱི་འབྲུང་འབྲས་ལས་འཐོན་མི་ ཡང་ན་ སྐྱེ་ལྷན་ནམ་ རིགས་རྒྱན་ ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་བཙུན་བལྟ་བ་ལས་བརྟེན་ཏེ་བྱུང་མི་སྐྱེ་ལྷན་རྫས་སྦྱོར་གྱི་འབྲེལ་རྫས་ལུ་གོ།
- (१३) “བསྟར་སྦྱོད་འགོ་དཔོན་” ཟེར་མི་འདི་ནང་ འགག་སྡེའི་འགོ་དཔོན་དང་ ཅད་མ་འགོ་ དཔོན་ འབྲུག་སོ་ནམ་དང་ཟེ་ཆས་ཁྲིམས་དོན་དབང་འཛིན་གྱི་འགོ་དཔོན་ ཉགས་ཚལ་ འགོ་དཔོན་ དེ་ལས་ གཞན་རྒྱལ་ཡོངས་དོ་ཚབ་གཙུ་ཅན་ གྱིས་ ངོས་འཛིན་འབད་དེ་ ཡོད་པའི་ ཁྲིམས་བསྟར་སྦྱོད་ཀྱི་འགོ་དཔོན་ཚུ་ ཚུད་པ་ཨིན།
- (१ॣ) “རང་བཞིན་ས་ཁོངས་མིན་པའི་གནས་སྤངས་” ཟེར་མི་འདི་ རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ རང་བཞིན་གནས་ས་མིན་པར་ ཕྱི་ཁ་གནས་རྒྱགས་པའི་གནས་སྤངས་ལུ་གོ།
- (१।) “རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་” ཟེར་མི་འདི་ རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཀྱི་སྐྱེ་ལྷན་རྫས་སྦྱོར་དང་ བན་དོན་གསོག་ ཐངས་ལུ་མ་གྲོམ་པར་ རིགས་རྒྱན་གྱི་བན་དོན་དང་ སྲོག་ཆགས་ དང་འབྲུང་རྫས་ཚུ་གི་བརྒྱུད་འཛིན་དངོས་ཆས་ ཚུ་གི་འཇུག་ཐངས་བརྩིས་པའི་ སྡོ་ཤིང་ སེམས་ཅན་ ཡང་ན་ ཕྲ་རབ་སྲོག་ཆགས་ ག་ཅིག་ལས་ཨིན་རུང་ བརྒྱུད་འཛིན་ལུ་ཕན་ པའི་རྫས་ཕྱན་ཅན་གྱི་རྒྱ་ལུ་གོ།
- (१॥) “འབྲུག་གི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་” ཟེར་མི་འདི་ འབྲུག་གི་མངའ་ཁོངས་ནང་ལས་ཐོབ་ པའི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་དང་ འབྲུག་གི་ཕྱི་ལས་ཐོབ་རུང་ འབྲུང་ཁུངས་འབྲུག་གི་ ནང་ལས་འབད་མི་རིགས་རྒྱན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ལུ་གོ།

- (17) “In-situ conditions” means conditions where genetic resources exist in its natural habitat;
- (18) “National clearing house publishing authority for biodiversity information” means a platform for collecting, collating, validating, verifying, sharing, integrating and exchanging data and information on biodiversity of the country. It includes databases such as Biodiversity Portal, Bhutan Biodiversity Specimen Portal, plant and animal genetic resources and traditional knowledge.
- (19) “Plant variety” means any variety of all the plant species from Bhutan;
- (20) “Prior informed consent” means a process through which the National Focal Point seeks the consent of the providers of genetic resources or holders of associated traditional knowledge;
- (21) “Right holder” means natural or legal person who owns the intellectual property rights on a plant variety;
- (22) “Rules” means rules and regulations for the purpose of this Act;
- (23) “Sample transfer certificate” means a certificate issued to facilitate transfer of genetic resources samples under section 99 of this Act;

- (༡༡) “རང་བཞིན་ས་ཁོངས་ཀྱི་གནས་སྤངས་” ཟེར་མི་འདི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ཚུ་ རང་བཞིན་གྱི་ཡོད་པའི་ གནས་སྤངས་ལུ་གོ།
- (༡༢) “སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྤྱི་བདེ་དོན་གྱི་དོན་ལུ་ རྒྱལ་ཡོངས་གནས་སྤྱད་ལྟེ་བ་དང་ དཔེ་སྐྱེན་དབང་འཛིན་” ཟེར་མི་འདི་ རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྤྱི་ཚུ་ བསྐྱེད་གསོག་དང་ བསྐྱེད་ལེན་ བདེན་ཁུངས་ བདེན་དཔྱད་ བརྗེ་སོར་ འབྲེལ་མཐུན་ དེ་ལས་ གནས་སྤྱད་བརྗེ་སོར་འབད་ནིའི་གཞི་སྒྲུགས་ཅིག་ཨིན། འདི་ནང་ སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྤྱི་མ་སྐོ་དང་ འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྤྱི་དཔེ་ཚད་ཀྱི་མ་སྐོ་སྐོ་ཤིང་དང་ སེམས་ཅན་ཚུའི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་ དེ་ལས་ སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་བརྗེ་པའི་ གནས་སྤྱད་གཞི་མཛོད་ཚུ་ཚུད་པ་ཨིན།
- (༡༣) “སྤྱོད་རིགས་སྤྱི་” ཟེར་མི་འདི་ འབྲུག་གི་ སྤྱོད་རིགས་སྤྱི་གང་རུང་ ཡོངས་རྫོགས་ལུ་གོ།
- (༡༤) “སྤྱོད་འབད་འཛུགས་པའི་” ཟེར་མི་འདི་ རྒྱལ་ཡོངས་ངོ་ཚབ་གཙོ་ཅན་གྱིས་རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁུངས་སྤྱོད་མི་ཚུ་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྤར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་འཆང་མི་ཚུ་གི་གནང་བ་ལེན་ནིའི་བྱ་རིམ་ལུ་གོ།
- (༡༥) “ཐོབ་དབང་འཆང་མི་” ཟེར་མི་འདི་ སྤྱོད་རིགས་སྤྱི་ཅིག་གི་ སྤོ་རིག་རྒྱ་དངོས་ཀྱི་ཐོབ་དབང་འཆང་མི་ རང་བཞིན་ ཡང་ན་ ཞུམས་མཐུན་མི་ངོམ་ལུ་གོ།
- (༡༦) “བཅའ་ཡིག་” ཟེར་མི་འདི་ བཅའ་ཞུམས་འདིའི་དོན་ལུ་བཀོད་པའི་ བཅའ་ཡིག་དང་སྒྲིག་གཞི་ལུ་གོ།
- (༡༧) “དཔེ་ཚད་སྤོ་སོར་གྱི་ལག་ཁྲེར་” ཟེར་མི་འདི་ བཅའ་ཞུམས་འདིའི་དོན་ཚུ་ ༡༧ པའི་ འོག་ལུ་ རིགས་རྒྱུན་གྱི་རྒྱ་ཚུ་གི་དཔེ་ཚད་ཚུ་ སྤོ་བཤུད་ལྷན་ཐབས་འབད་ནི་དོན་ལུ་ སྤོ་སོར་ལག་ཁྲེར་ལུ་གོ།

- (24) “Scoping agreement” means a contract executed at an initial exploratory phase of research and development with the aim of establishing market or research potential between the user and providers of genetic resources or associated traditional knowledge or both;
- (25) “Sui generis system” means a system of its own kind for the protection of plant varieties;
- (26) “Sustainable use” means the use of components of biological diversity in a way and at a rate that does not lead to the long-term decline of biological diversity, thereby maintaining its potential to meet the needs and aspirations of present and future generations;
- (27) “Traditional knowledge associated with biological resources” means the knowledge, innovation and practice of communities or individuals relating to the use, properties, values and processes of any biological and genetic resources or any part thereof;
- (28) “User” means a natural or legal person seeking access to or utilization of genetic resources or associated traditional knowledge or both;
- (29) “Utilization of genetic resources” means conducting any research or commercial utilization or both on the genetic resources.

(੨੯) “སྔོན་དབྱེད་ཀྱི་གན་རྒྱ” ཟེར་མི་འདི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་ པའི་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ ཡོན་ ཡང་ན་ གཉིས་ཆ་ར་སྤྱོད་མི་དང་སྤྱོད་མི་ཚུ་གི་བར་ན་ འགོ་ ཐོག་བརྟུག་ཞིབ་ཀྱི་ཞིབ་འཚོལ་གོ་རིམ་དང་ ཚོང་ལམ་གཞི་བཅུགས་འབད་ནི་དེ་མིགས་ པ་བསྐྱེད་དེ་ གོང་འཕེལ་ ཡང་ན་ ཞིབ་འཚོལ་འོས་འབབ་ཀྱི་དོན་ལུ་ བཟོ་ཡོད་པའི་ འགན་འཛིན་ལུ་གོ།

(੩੦) “མཚུངས་ཚོས་གཞན་མེད་པའི་ལམ་ལུགས་” ཟེར་མི་འདི་ སྤྱོད་འཕྲུལ་སྤྱོད་སྤྱོད་ འབད་ནི་གི་ལམ་ལུགས་དབྱེ་བ་ལུ་གོ།

(੩੧) “ཡུན་བརྟན་ཐོག་ལུ་སྤྱོད་ནི་” ཟེར་མི་འདི་སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྤྱི་ཆ་ཤས་ཚུ་ཐབ་ལམ་གི་ཐོག་ ལས་ ལག་ལེན་དང་མཁྱོགས་ཚད་སྐྱེ་ལྷན་རིགས་སྤྱི་ཡུན་རིང་གི་དོན་ལུ་མར་ཉམས་མ་ བཅུག་པ་བཞག་སྟེ་འཕམ་དང་ལྷུགས་ཀྱི་མི་རབས་རིམ་པའི་མཐའ་དོན་ལུ་དགོ་འདོད་ དང་རེ་འདོད་ཚུ་འགྲུབ་ནི་འོས་འབབ་རྒྱུན་སྐྱོང་འབད་ནི་ལུ་གོ།

(੩੨) “སྐྱེ་ལྷན་ཐོན་ཁྲུངས་དང་འབྲེལ་བའི་སྲུང་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་” ཟེར་མི་འདི་ སྐྱེ་ལྷན་དང་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་དང་དེའི་ཆ་ཤས་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དང་ དེའི་བྱང་ཚོས་ སན་ཁྲུངས་ བྱ་རིམ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་མི་སྡེ་ ཡང་ན་ མི་ངོམ་གྱི་ཤེས་ཡོན་དང་ གསར་གཏོད་ དེ་ལས་ གོམས་སྲོལ་ལུ་གོ།

(੩੩) “སྤྱོད་མི་” ཟེར་མི་འདི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་ ཡང་ན་ འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་སྲུང་ སྲོལ་ཤེས་ཡོན་ ཡང་ན་ གཉིས་ཆ་རའི་ཐོབ་སྤྱོད་ལུ་ ཡང་ན་ བཀོལ་སྤྱོད་ཀྱི་དོན་ལུ་ལེན་ མི་རང་བཞིན་ ཡང་ན་ ལྷིམས་མཐུན་མི་ངོམ་ལུ་གོ།

(੩੪) “རིགས་རྒྱུན་བཀོལ་སྤྱོད་” ཟེར་མི་འདི་ རིགས་རྒྱུན་ཐོན་ཁྲུངས་ཚུ་ལུ་ ཞིབ་འཚོལ་ག་ ཅི་ཡིན་རུང་འགོ་འདྲན་འཐབ་ནི་ ཡང་ན་ ཚོང་འབྲེལ་བཀོལ་སྤྱོད་ ཡང་ན་ གཉིས་ཆ་ར་ འབད་ནི་ལུ་གོ།

སློན་ཚིག།

མཐའ་འཁོར་ཚན་དན་བཀོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང།
ས་གཏེར་ལོར་བྱའི་བྱེ་བྲག་ཁངས་མི་ཚོད།
འཚོ་རྟེན་འབྲུ་སྣ་དགུ་དང་སློོ་ལོར་རིགས།
ཡུལ་བཟང་གྲུ་བཞིའི་གསེར་གྱི་གཞོང་ནང་ཡོད།

འབྲུག་གི་སྐྱེ་ལྡན་རིགས་སྣའི་བཅའ་ཁྲིམས་དེ།
རྒྱལ་ཁབ་སྤྱིར་ཕན་བཟུང་སྤྱོད་བྱུང་བ་ལས།
རྒྱལ་ཡོངས་རང་བཙན་ངེས་གཏན་བཟོ་བའི་ཐོག།
མི་མང་ཐོབ་དབང་གོང་དུ་འཕེལ་བར་ཤོག།

ཉམས་སྲུང་ཡུན་བརྟན་སྤྱོད་པའི་ཐབས་ཤེས་ལྟ།
རིགས་སྣ་གསར་པ་དང་ཉམས་སྲུང་ལེགས་སྦྱར་དང།
སྲར་སྲོལ་ཤེས་ཡོན་སྲུས་ཚད་ཅན་གྱི་ཐོག།
སོ་ནམ་ཞིང་པའི་ཐོབ་དབང་གོང་འཕེལ་ཤོག།

སྐྱེ་ལྡན་ཐོན་ཁུངས་སྲར་ལས་གོང་འཕེལ་ཐོག།
ཚུལ་བཞིན་གྲུབ་པའི་དངོས་ལུ་ལག་ལེན་གྱིས།
དཔལ་འབྱོར་ཡར་འཕེལ་འབྲུག་གི་མི་སྡེ་ནང།
ཡུན་བརྟན་ཞི་བདེའི་རྩ་བ་འགྲུབ་པར་ཤོག།